

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Varvara Mikhaylova

**SIHTFINANTSEERINGU KAJASTAMINE JA
KASUTAMISE EFEKTIIVSUSE HINDAMINE EESTI
LOOMEMAJANDUSEGA TEGELEVATE
MITTETULUNDUSÜHINGUTE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Varvara Mikhaylova

Üliõpilase kood: 112530 TABB

Üliõpilase e-posti aadress: varvara.mikhaylova@gmail.com

Juhendaja lektor Monika Nikitina-Kalamäe:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

SISUKORD

ABSTRAKT	5
SISSEJUHATUS	6
1. LOOMEMAJANDUSE ERIPÄRA JA TÄHTSUS ÜHISKONNAS	8
1.1 Loomemajanduse mõiste ja kaardistamine Eestis ning välisriikides	8
1.2 Loomemajanduse sektoris tegelevate mittetulundusühingute mõju Eesti majandusele...	13
1.3 Loomemajanduse valdkonnas tegutsevate mittetulundusühingute toetamine Eestis	14
2. SIHTFINANTSEERIMISE KAJASTAMINE JA KASUTAMISE EFEKTIIVSUSE HINDAMINE LOOMEMAJANDUSE MITTETULUNDUSÜHINGUTES	16
2.1 Sihtfinantseerimise kajastamine ja selle kasutamise efektiivsuse hindamine USA-s	16
2.1.1 Sihtfinantseerimise kajastamine finantsaruannetes	16
2.1.2 Toetuste kasutamise efektiivsuse hindamine.....	19
2.1.3 Toetuste taotlemine ja aruandlus	22
2.2 Sihtfinantseerimise kajastamine ja selle kasutamise efektiivsuse hindamine Eestis	24
2.2.1 Sihtfinantseerimise kajastamine finantsaruannetes	24
2.2.2 Toetuste taotlemine, aruanded ja efektiivsuse hindamine	26
3. TOETUSTE KASUTAMISE EFEKTIIVSUSE HINDAMINE MUUSIKAVALDKONNAS TEGUTSEVATES MITTETULUNDUSÜHINGUTES	30
3.1 Metoodika ja analüüsiandmete ülevaade	30
3.2 Efektiivsuse hindamise analüüs toetuste kasutamisel	32
3.3 Tulemused, järeldused ja ettepanekud	34
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	39
VIIDATUD ALLIKAD	41
LISAD	45
Lisa 1. Loomemajanduse sektori osatähtsus Euroopa riikide kogutoodangust 2003. aastal .	45
Lisa 2. Kultuuri- ja spordiürituste regionaalne majanduslik mõju.....	46
Lisa 3. Bilanss seisuga 10. märts 2016	47

Lisa 4. Bilanss seisuga 31. märts 2016	48
Lisa 5. Tulude, kulude ning netovara muutuste aruanne seisuga 31. märts 2016.....	49
Lisa 6. Bilanss seisuga 30. aprill 2016.....	50
Lisa 7. Vormi 990 kulude liigid	51
Lisa 8. Vormi 990-EZ kulude liigid.....	53
Lisa 9. Projekti eelarve NEA taotlusvormis.....	55
Lisa 10. Näide NEA taotlusvormis esitatavatest otsekuludest (tööjõukulud, reisikulud ja muud kulud).....	56
Lisa 11. NEA-s kasutusel olev kaudsete kulude arvutamise meetod.....	58
Lisa 12. Näide töötajate projekti heaks kulutatud ajast.....	59
Lisa 13. Statistiline ülevaade ühiskonnagrupidest – peamistest kasusaajatest	60
Lisa 14. Tallinna Kultuuriväärtuste kuluaruanne.....	61
Lisa 15. Taotleja tähtsaimate majandusnäitajate kajastamine EAS-i taotlusvormis.....	62
Lisa 16. Hinnangu andmine projekti kuluefektiivsusele EAS-i toetuste taotluste hindamismetoodika alusel	63
Lisa 17. Analüüsis kasutatud andmed mittetulundusühingute tulemiaruanneest ja bilanssidest (eurodes)	64

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Sihtfinantseeringu kajastamine ja kasutamise efektiivsuse hindamine Eesti loomemajandusega tegelevate mittetulundusühingute näitel

Töö eesmärk oli välja selgitada sihtotstarbeliste toetuste kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika arenguvõimalused Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes. Uurimisprobleem seisnes sihtfinantseeringu kasutamise efektiivsuse üldlevinud standardite (nt riigi tasandil) puudumises Eesti loomemajanduse mittetulundusühingutes. Ühtlasi arvestati loomemajanduse valdkonna eripäraga ning pöörati tähelepanu toetuse kasutamist puudutavatele andmetele taotlus- ja aruandevormides. Kvantitatiivse uurimismeetodina kasutati Ameerika Ühendriikides välja töötatud raamatupidamise standardeid mittetulunduslikele heategevusorganisatsioonidele. Eesti loomemajanduse mittetulundusühingute majandusaasta aruannete andmete põhjal arutati standardite finantsosas kirjeldatud suhtarvud ning võrreldi neid standardites kehtestatud lubatud piirnormidega. Need suhtarvud olid: sihtfinantseeritud projektide otseste kulude suhtarv, administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv ning reservi suhtarv. Mittetulundusühingute toetuste kasutamist hinnati punktidega vastavalt sellele, kui lähedal oli saadud suhtarv soovitatule. Tulemused näitasid Eesti loomemajanduse mittetulundusühingute majandusaasta aruannete andmete baasil arvutatud suhtarvude sobivust soovituslike raamatupidamise standarditega. Reservi suhtarv oli üldjuhul hinnatud maksimaalselt kõikidel mittetulundusühingutel, mistõttu võiks edaspidi kaaluda selle väljajätmist analüüsist. Suhtarve ja nende baasil välja töötatud hindamismetoodikat võiks edaspidi rakendada Eesti loomemajanduse mittetulundusühinguid toetavate toetuseandjate tasandil ning riigi tasandil statistilise ülevaate täiendamiseks. Lisaks võiksid Eesti loomemajanduse valdkonna toetajad reguleerida kaudsete mitmesuguste tegevuskulude ja tööjõukulude jaotamist projektidele.

Võtmesõnad: sihtfinantseerimine, mittetulundusühingud, loomemajandus, sihtotstarbelised toetused, toetuste kasutamise efektiivsus, järelvalve, läbipaistvus

SISSEJUHATUS

Mittetulundusühingute peamine missioon ei ole majandustegevuse kaudu tulu teenimine, vaid avalikes huvides tegutsemine ning ühiskonnale väärtuse loomine. Sihtfinantseerimise kasutamist peetakse mittetulundusühingutes oluliseks just selle tõttu, et see võimaldab enam keskenduda põhiliste eesmärkide saavutamisele.

Bakalaureusetöö keskne uurimisobjekt on loomemajandusega tegelevad mittetulundusühingud. Selle üks põhjuseid on autori enda pikaajaline õpi- ja töökogemus muusika valdkonnas. Samuti on põhjuseks viimastel aastatel mitmetes Euroopa Liidu riikides ja Ameerika Ühendriikides kasvanud tähelepanu loomemajanduse sektori vastu. Reeglina on sihtfinantseerimise roll loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes olnud suur. Viimaste aastate tendents on olnud selle sektori käsitlemine majanduslikust aspektist. Tänu sellele on sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse hindamine muutunud olulisemaks.

Kui sihtfinantseerimise kajastamise nõuded ei erine üldjuhul mittetulundusühingutele valdkonniti, siis erinevused kasutamise efektiivsuse hindamises on kindlasti olemas. Siiski on sihtfinantseerimise efektiivsuse kasutamise hindamismetoodika tihedalt seotud kajastamisele esitatavate nõuetega – siit tulenevad erinevused efektiivsuse kasutamise hindamismetoodikas erinevates riikides.

Bakalaureusetöö uurimisküsimus on: „Kuidas on võimalik täiendada sihtfinantseeringu kajastamist ja kasutamise efektiivsuse hindamist Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes?” Uurimisprobleem seisneb väheses tähelepanus sihtfinantseeringu kasutamise efektiivsuse hindamisele loomemajanduse sektoris tegutsevates Eesti mittetulundusühingutes. Üldjuhul sõltub konkreetsest toetuse andjast, millistel tingimustel ta annab taotlejale rahalist toetust ning millises vormis peab hiljem taotleja temale aru andma. Üldlevinud põhimõtet (nt riigi tasandil) sihtfinantseeringu kasutamise efektiivsusest ei ole. Seejuures peaks loomemajanduse sektorile omane lähenemisviis olema samuti arvesse võetud. Kindlasti on võimalik loomemajandusega tegelevate mittetulundusühingute sihtfinantseerimise kasutamist paremaks muuta.

Töö eesmärk on selgitada välja sihtotstarbeliste toetuste kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika arenguvõimalused Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitas autor järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada välja loomemajanduse sektoris tegelevate mittetulundusühingute mõju majandusele.
2. Võrrelda Eesti ja Ameerika Ühendriikide praktikat sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse hindamises.
3. Pakkuda võimalusi Ameerika Ühendriikide sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika kas täielikuks või osaliseks ülevõtmiseks Eestis.

Peamise uurimismeetodina kasutab autor kvantitatiivset uurimismeetodit. Keskne lähtekoht on Ameerika Ühendriikides välja töötatud raamatupidamise standardid mittetulunduslikele heategevusorganisatsioonidele, mille abil saab hinnata, kas mittetulunduslik heategevusorganisatsioon kasutab sihtfinantseerimise teel saadud rahalist toetust efektiivselt, heaperemehelikult ning eelnevalt kirjeldatud tingimuste ja eesmärkide kohaselt. Saadud näitajaid võrreldakse standardites soovitatud näitajatega. Oletatakse, kui atraktiivne oleks sihtfinantseeringu saamiseks mittetulunduslik organisatsioon, kui annetajad kasutaksid organisatsiooni hindamisel ja otsuste langetamisel USA-s kasutuselolevaid standardeid.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist:

Esimeses neist käsitletakse mõistet „loomemajandus”. Uuritakse, mida kujutab endast loomemajanduse sektor Eesti majanduse osana. Eraldi vaadeldakse sinna kuuluvaid mittetulundusühinguid ja nende toetamise võimalusi Eestis.

Teises peatükis esitatakse sihtfinantseerimise kajastamine Ameerika Ühendriikide ja Eesti mittetulundusühingutes. Selgitatakse välja sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse olemus ja peamised eesmärgid. Võrreldakse omavahel Eesti ja Ameerika Ühendriikide praktikat sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse hindamisel loomemajanduse mittetulundusühingutes.

Kolmandas peatükis analüüsitakse mitme Eesti mittetulundusühingu sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsust. Majandusaasta aruannete andmeid analüüsitakse Ameerika Ühendriikides kasutusele võetud spetsiifilise hindamismetoodika abil. Asjakohaste efektiivsuse kriteeriumide leidmisel võetakse arvesse loomemajanduse sektori omapära.

1. LOOMEMAJANDUSE ERIPÄRA JA TÄHTSUS ÜHISKONNAS

1.1 Loomemajanduse mõiste ja kaardistamine Eestis ning välisriikides

Kaua valitsenud ettekujutus ühiskonnale mittemajanduslikku väärtust toovast kultuurivaldkonnast on aastatega muutunud. Tänapäeval arvatakse, et kultuurivaldkond võiks rakendada teistele majandusharudele omast lähenemisviisi.

Laiemas tähenduses ühendab mõiste „loomemajandus“ (ingl.k. *creative industries*) endas majandust ja kultuuri. Termin *creative industry* ning esimesed mõtisklused kultuuri kommertsialiseerumisest ilmusid ligi 70 aastat tagasi raamatus „*Dialectic of Enlightenment*“, täpsemalt peatükis „*The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception*“. Raamatu autorid on Frankfurdi koolkonna esindajad – tuntud filosoofid Theodor Adorno ja Max Horkheimer. Diskussiooni keskne teema on kõrg- ja massikultuuri vastandamine. Ohtlikuks on peetud tendentsi, kus kultuurivaldkonna ettevõtete peamiseks eesmärgiks muutub atraktiivsus võimalikult suurele arvule tarbijatele. Rõhutatud on kultuuri järkjärgulist ümberkujundamist tarbekaubaks ning võrdlemist teiste turul pakutavate kaupadega. Negatiivse tulemusena on välja toodud kultuuri sisulise kvaliteedi langus selle tõttu, et turul kehtivad majanduslikud reeglid muudavad kultuuri järjekordseks tarbijaühiskonna kaubaks. (Adorno, Horkheimer 1947, 128) Kõnealune seisukoht on äärmusesse kalduv. Kultuuri käsitlemine majanduslikust aspektist on vajalik piiratud ressursside tõttu. Näiteks on kultuurivaldkonnas tegutsevate mittetulundusühingute finantseerimisel täielikult arusaadav toetajate soov kontrollida, kas toetuse kasutamine oli efektiivne ja sihipärane. Majanduslike meetmete kohandamine kultuurivaldkonnas ei tee kõrgkultuurist ilmtingimata massikultuuri. Väidetavalt võib kasulikuks osutada majanduslike printsiipide osav kohandamine, mis võimaldab antud valdkonna spetsiifikat eristada ning teatud juhtudel ka kaitsta (eelkõige kõrgkultuuri sisulise kvaliteedi säilitamise eesmärgiga).

Riigiti on kultuurivaldkonna määratlemisel kasutatavad lähenemisviisid erinevad. Näiteks Euroopas ei ole kokku lepitud ühtset loomemajanduse definitsiooni (või kasutatakse loomemajanduse mõiste asemel teisi mõisteid). (Loomemajanduse definitsioon 2016) Eristatakse kolme Euroopa riikides¹ eksisteerivat kultuurivaldkonna määratlevat lähenemisviisi ja terminit (The Economy ... 2006, 46):

- Suurbritannia lähenemisviis – loomemajandus (ingl.k. *creative industries*),
- Prantsusmaa lähenemisviis – kultuurimajandus (ingl.k. *cultural industries*),
- Põhjamaade lähenemisviis – elamusmajandus (ingl.k. *the experience economy*).

Esimesed viited loomemajanduse ideedele ulatuvad 1970. aastate Suurbritanniasse, mil hakkasid populaarsust koguma neoliberalistlikud majanduspoliitilised seisukohad (Randviir 2006). Esmakordne tõsine diskussioon loomemajanduse sektori strateegiast leidis aset 1997. aastal Suurbritannias Kultuuri-, Meedia- ja Spordiministeeriumi algatusel (The Entrepreneurial ... 2010, 8). Hiljem, 2001. aastal, defineeriti loomemajandus järgmiselt: „Loomemajandus on majandussektor, mis põhineb individuaalsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti läbi intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise.“ (Creative ... 2001, 5). Loomemajandust iseloomustab intellektuaalse omandi rõhutamine. Loomemajandus sisaldab loomise, tootmise, turustamise, reklaami, hariduse ja ajakirjandusega seotud tegevusi. Kokku eristatakse 13 valdkonda: arhitektuur, film ja video, ringhääling, disain, etenduskunstid, kirjastamine, käsitöö, muuseumid, raamatukogud, kunst, meelelahutustarkvara, muusika ja reklaam. (The Economy ... 2006, 47)

Prantsusmaa lähenemisviisi järgi defineeritakse terminit „kultuurimajandus“ kui majandustegevuste kogumit, mis ühendab endas planeerimise, loomise ning valmistamise tegevused koos teiste suurema ulatusega tööstuslike tegevustega, nagu masstootmine ja kommertsialiseerumine, läbi kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamise. Seda terminit eristab teistest põhirõhu asetamine masstootmisele ja autoriõigustele (mitte intellektuaalsele omandile, nagu loomemajanduse termini puhul). Kultuurimajandus ei sisalda hariduse ja ajakirjandusega seotud tegevusi, nii nagu teeb seda loomemajandus. Peamised valdkonnad on kirjastamine, audiovisuaalne sektor (televisioon, raadio, filmitootmine) ja reklaam. (Ibid.)

¹ Üldjuhul eristatakse Euroopa riikide ja Euroopa Liidu riikide statistilisi andmeid loomemajanduse sektorist. Siin käsitletakse ka neid Euroopa riike, mis ei kuulu Euroopa Liitu.

Põhjamaades levinud terminil „elamusmajandus“ ei ole selget definitsiooni. Peamine kriteerium on tarbijate elamused ning lähtekohaks on teenustele lisaväärtuste määratlemine. Lisaks loomemajanduse 13-le valdkonnale vaadeldakse meelelahutussektorit, turismi ja sporti. Ameerika Ühendriikides kasutatakse paralleelselt termineid „kunstikesksed ettevõtted“ (ingl.k. *art centric businesses*) ja „autoriõiguste majandus“ (ingl.k. *copyright industries*). „Kunstikesksete ettevõtete“ all mõeldakse muuseume, etenduskunsti, visuaalset kunsti ja fotograafiat, filme, raadiot, televisiooni, disaini, kirjastamist ning kunstide koole. „Autoriõiguste majandus“ hõlmab autoriõigustega kaitstud arvutitarkvara, helisalvestisi, videoid, raamatuid, õpikuid, teaduspublikatsioone ja -ajakirju. (The Economy ... 2006, 67)

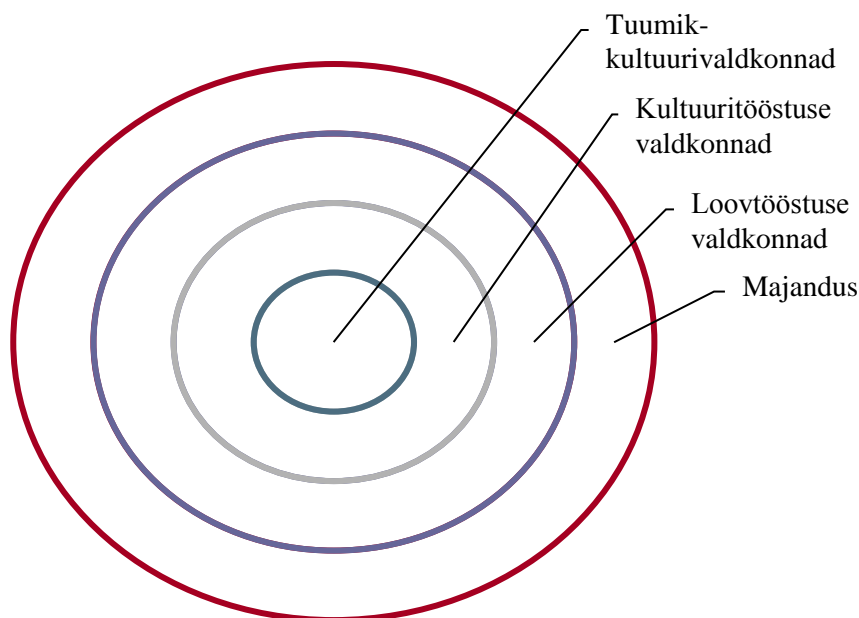
Eesti esimest loomemajanduse sektori kaardistamist teostas Eesti Konjunktuuriinstituut 2005. aastal Kultuuriministeriumi, Kultuurkapitali ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi tellimisel (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 8). Riigi tasandil kohaldati Eestis loomemajandussektori määratlemisel Suurbritannia kontseptsiooni (Tafel-Viia *et al* 2015). Eesti loomemajanduse definitsioon kattub Suurbritannia käsitlusega peaaegu täielikult, kuid ühe väikse erinevusega – Eesti versioonis põhineb loomemajandus lisaks individuaalsele loovusele ka kollektiivsel loovusel. Eestis kasutatakse terminit „loomemajandus“ Euroopa Liidus kasutatava termini „kultuuri- ja loomemajandus“ (*cultural and creative industries*) tähenduses (Loomemajandus 2016).

Eestikeelses terminoloogias kasutatav liitsõna „loomemajandus“ on suhteliselt uus sõna, mis võeti kasutusele seoses ametliku termini tekkimise vajadusega. Tegemist ei ole otsetõlkega ingliskeelsest terminist „*creative industries*“. Termin „loomemajandus“ koosneb kahest liitsõnast „loome“ ja „majandus“. Inglisekeelse omadussõna „*creative*“ tõlge eesti keelde on „loov“, „loominguline“. Inglisekeelse nimisõna „*industry*“ tõlge eesti keelde on „tööstus“, „tootmisharu“, majanduse kontekstis – „majandustegevusharu“. Inglisekeelse termini „*creative industries*“ võimalik otsetõlge eesti keelde oleks „loovad majandustegevusharud“. Liitsõna „majandustegevusharud“ asendati üldisema tähendusega sõnaga „majandus“. Sõnaga „loominguline“ võib kirjeldada kedagi või midagi loomingu protsessiga seotut. Samuti on võimalik asendada omadussõna „loominguline“ liitsõna osaga „loome-“. Siit tuleb kahe sõna konstruktsioon „loomemajandus“ ehk „loomemajandus“. Termin „loomemajandus“ sünonüümina kasutatakse eestikeelses terminoloogias ka sõna „loovtööstus“.

2011. aastal moodustas loomemajanduse sektor 2,7% Eestis toodetud SKP-st (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 36). Viimane võrdlev statistika Euroopa riikide loomemajanduse sektorist on tehtud 2003. aasta andmete põhjal (vt Lisa 1). Võrdlevate uuringute läbiviimine selles valdkonnas on üldjuhul raskendatud loomemajanduse erinevate definitsioonide tõttu. Kuna tegemist ei ole dünaamiliselt areneva majandusharuga, siis võrdluseks on asjakohane vaadelda kõnealuse töö raames 2003. aastal läbi viidud uuringut. Suurim loomemajanduse osatähtsus kogutoodangust (suurem kui 3%) oli Prantsusmaal, Suurbritannias, Norras, Soomes ja Taanis. Eesti näitaja on Euroopa riikide keskmisele näitajale väga lähedal – 2,6%. Baltimaadest oli Eesti näitaja kõrgeim – Lätis on see 1,8% ja Leedus 1,7%. Peab märkima, et USA näitaja on oluliselt suurem kui Euroopa riikide kõrgeimad näitajad – 5,2%. (The Economy ... 2006, 67)

Loomemajanduse valdkonnad võib jagada järgmiselt (vt Joonis 1) (Staying ... 2007, 4):

- tuumikkultuurivaldkonnad (ingl.k. *core creative fields*),
- kultuuritööstuse valdkonnad (ingl.k. *cultural industries*),
- loovtööstuse valdkonnad (ingl.k. *creative industries*).

Joonis 1. Loomemajanduse struktuur

Allikas: (Staying ... 2007, 4)

Tuumiku moodustavad traditsioonilised kultuuritooted, mille tarbimine toimub kohapeal (nt teatris, galeriis, kunstisaalis, muuseumis või raamatukogus). Tuumik-kultuurivaldkondade ümber on kultuuritööstuse valdkonnad, mis on suunatud masstootmisele (nt helisalvestised, raamatud, filmide DVD-d). (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 14) Loovtööstus seob ühelt poolt kultuurilise sisendi ja teisalt muude ettevõtlusharude vajadused (Loomemajanduse definitsioon 2016). Oluline on loovisikute panus teenuse või toote kujundamisel. Loovtööstuse valdkonda kuuluvad reklaami, arhitektuuri- ja disainiettevõtted. (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 14)

Ettevõtete ja loomeinimeste tegevuse põhieesmärgist lähtuvalt jagatakse Eesti ettevõtted ja asutused majandusmaastikul tinglikult neljaks rühmaks (Ibid.):

- 1) loomeettevõtted, kellel on selged ärilised eesmärgid (müügitulu, kasum, töökohad),
- 2) loomeettevõtted/asutused, kes korraldavad suures osas riikliku või omavalitsuse finantseerimise toel kultuuriüritusi, mis toovad riiki või regiooni nii sise- kui ka välisuriste ja suurendavad sellega regiooni ettevõtete tulusid ning parandavad regiooni mainet,
- 3) loomeettevõtted/asutused, kes suurendavad läbi kultuuri regiooni/riigi tuntust ja toovad sel moel riiki kaudselt välisinvesteeringuid ja soodustavad rahvusvahelist äri,
- 4) loomeinimesed, kellel ei ole ärilisi eesmärke ja kes naudivad loomisprotsessi ning ei hooli ei turust ega ka tarbijatest.

Töö raames keskendutakse punktis 2 kirjeldatud loomeettevõtetele ja asutustele, kes tegutsevad riikliku või omavalitsuse finantseerimise toel. Termin „loomemajandus“ on üsna lai ning selle kasutamine nõuab alati täiendavaid selgitusi: mis riigis seda terminit kasutatakse, millist valdkonda see kirjeldab jne. Erinevate riikide loomemajanduse näitajate võrdlemisel peab olema ettevaatlik ning võtma arvesse ettevõtete ja asutuste tegevusalasid ning õiguslikke tegevusvorme.

1.2 Loomemajanduse sektoris tegelevate mittetulundusühingute mõju Eesti majandusele

Üldiselt tegutseb Eesti loomemajanduse sektoris väga palju erineva omandivormiga ettevõtteid. Siia maani puudub selge statistika omandivormi kohta teatud valdkondades. (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 47) Lähtudes tegevuse põhieesmärgist võib loomemajanduse valdkonnas eristada eraldi rühmana mittetulundusühinguid, kes tegutsevad riikliku või omavalitsuse finantseerimise toel.

Mittetulundusühingute ja FIE-de panus Eesti loomemajanduse mahtu oli kokku 30 miljonit eurot. Arvuliselt oli kõige rohkem mittetulundusühinguid muusikavaldkonnas (kokku 594). Viimastel aastatel on statistiline aruandlus mittetulundusühingute kohta oluliselt paranenud. Statistiliste andmete kogumisel oleks vaja pöörata rohkem tähelepanu loomevaldkonnas tegutsevate mittetulundusühingute finantseerimisele ning nendele eraldatavatele summadele. (Ibid.)

Sageli diskuteeritakse loomevaldkonna mittetulundusühingute toetamise kasu üle. Keskne teema ei ole tulu teenimine majandustegevuse kaudu, vaid selle tegevuse kaudse kasu leidmine. Tänapäeval eksisteerib väärarusaam, et mittetulundusühingute toetamine ei too ühiskonnale nn mõõdetavat kasu. Tegelikult tuleb arvestada sellega, et see valdkond suurendab tööhõivet ja soodustab turismi arengut konkreetsetes piirkondades. (Arts and Economic ... 2010, 14)

Majanduslikku mõju on võimalik mõõta läbi kultuuriürituste külastajate kulutuste väljaselgitamise. Eesti Konjunktuuriinstituut viis 2012. aastal läbi uuringu, mille eesmärk oli selgitada välja kultuuri- ja spordisündmuste toimumise tõttu ilmnunud regionaalne majanduslik mõju. Selle käigus selgus, et tähtsaimad kultuuriürituste korraldajad Eestis tegutsevad mittetulundusühingu vormis (valimisse võeti üritused väljaspool Tallinna, et konkreetse sündmuse mõju piirkonnale oleks lihtsam mõõta).

Regionaalse majandusliku mõju all mõeldi seda, kui palju tulu tuli piirkonda tänu ürituse toimumisele (ööbimine, toitlustus). Lähtudes sellest, kui palju oli külastajaid (rõhutati eelkõige nende külastajate olulisust, kes tulid väljastpoolt ürituse toimumise maakonda), kui suured olid nende külastajate kulutused piirkonnas ning ürituse eelarvest piirkonda jäävad kulutused, leiti majanduslik mõju järgmiselt (Eestis toimuvate ... 2012, 22):

$$\text{Majanduslik mõju} = \text{otsene tulu} + \text{eelarvelised tulud} \quad (1)$$

kus

Otsene tulu = ürituste külastamise eesmärgil piirkonnas viibinud külastajate kulutused – maksud

Eelarvelised tulud = ürituse eelarvest piirkonda jäävad kulutused – maksud

Valitud kultuuriürituste keskmine majanduslik mõju oli 588 741 eurot (vt Lisa 2). Järeldusena võib välja tuua, et mittetulundusühingu vormis tegutsevad kultuuriürituste korraldajad avaldavad olulist mõju ühiskonnale, mida on võimalik mõõta. See omakorda tähendab, et loomemajanduse valdkonnas tegutsevad Eesti mittetulundusühingud vajavad kindlasti riigipoolset tähelepanu.

1.3 Loomemajanduse valdkonnas tegutsevate mittetulundusühingute toetamine Eestis

Loomemajandus on Eestis suhteliselt uus valdkond. Loomemajanduse arenguvõimaluste väljaselgitamine ning tõhusate riiklike toetusskeemide väljatöötamine Eesti kontekstis on olnud viimastel aastatel üks kultuuripoliitika prioriteete.

Eestis tegeleb loomemajanduse arendamisega Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja samuti Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega (edaspidi EAS) (Eesti loomemajanduse potentsiaal ... 2009, 151). Olulisimad Eesti loomesektori rahastajad on Eesti Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, EAS, Hasartmängumaksu Nõukogu ja kohalikud omavalitsused. Loomemajanduse tugistruktuure ja ettevõtteid toetati 2011. aastal 43 miljoni euroga, kusjuures suurimad toetuse saajad olid etenduskunstide ja muusika valdkonnad. (Eesti loomemajanduse olukorra ... 2013, 29)

Loomemajanduse arendamise meetme rakendusasutus on Kultuuriministeerium, toetusprogrammide rakendusüksus on EAS (Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord, § 4 lg-d 1 ja 2). EAS toetab eraõiguslikke juriidilisi isikuid, kes tegutsevad loomemajanduse valdkondades, sealhulgas ka mittetulundusühinguid.

Eesti Kultuurkapitali seaduse alusel läheb laekunud aastatulust pärast põhikapitali täiendamist ja kultuuriehitiste sihtotstarbeliselt laekunud summade eraldamist 75% sihtkapitalide käsutusse ning 25% maakondlike ekspertgruppide käsutusse, kultuuri-valdkondade vaheliste ja maakonna kultuurivaldkonna projektide finantseerimiseks ning halduskuludeks (Eesti Kultuurkapitali seadus, § 4¹ lg 3). Kultuurkapitalis on kokku 8 sihtkapitali: kirjanduse, helikunsti, kujutava ja rakenduskunsti, arhitektuuri, näitekunsti, audiovisuaalse kunsti, rahvakultuuri, kehakultuuri ja spordi sihtkapitalid (Eesti Kultuurkapitali seadus, § 10 lg 1). On oluline märkida, et sihtkapitalid ei kata kõiki loomemajanduse alamvaldkondi. Nii Kultuurkapitali kui ka Kultuuriministeeriumi poolt pakutavad toetused ja stipendiumid on peamiselt ühekordsed projektipõhised meetmed, millega ei toetata kommertssuuna ja kasumitaotlusega tegevusi. (Eesti loomemajanduse potentsiaal ... 2009, 90)

Hasartmängumaksu kogumine aitab oluliselt kaasa Eesti kultuurielu edendamisele. 46% hasartmängumaksu kavandatavast laekumisest eraldatakse Eesti Kultuurkapitalile ning 37,4% eraldatakse Hasartmängumaksu Nõukogule, millest 4% suunatakse kultuuriprojektide toetamiseks (Hasartmängumaksu seadus, § 2 lg-d 1 ja 2). Hasartmängumaksu Nõukogu toetus erineb selle poolest, et üldjuhul ei toetata kultuurivaldkonna projektide puhul Kultuuriministeeriumi eelarvest toetatud projekte, filmivaldkonna projekte, üldkuluseid, mis pole taotleja projektiga seotud, vara soetust ega investeeringuid, trükiste ja salvestiste andmekandjatel väljaandmist (v.a lastele ja noortele suunatud projektide puhul), üksikisikute ja gruppide välisreise, turneesid ega osalemist rahvusvahelistel konkurssidel, samuti välisesinejate toomist Eestisse. (Hasartmängumaksu Nõukogu 2016)

Aastatel 2014–2020 investeeritakse Euroopa regionaalarengu fondist Eesti loomemajanduse sektori arendusse kokku kuni 20 miljonit eurot, millele lisandub projektide elluvijate omafinantseering (Loomemajanduse definitsioon 2016). Eraldi statistikat loomemajanduse mittetulundusühingute tegevusest ning toetamisest Eestis ei ole. Enamasti sõltub toetuseandjast, mis tingimustel ta loomettevõtetest mittetulundusühinguid toetab. Rahalise toetuse taotlustele esitatavad kriteeriumid pole riiklikult ühtlustatud.

2. SIHTFINANTSEERIMISE KAJASTAMINE JA KASUTAMISE EFEKTIIVSUSE HINDAMINE LOOMEMAJANDUSE MITTETULUNDUSÜHINGUTES

2.1 Sihtfinantseerimise kajastamine ja selle kasutamise efektiivsuse hindamine USA-s

2.1.1 Sihtfinantseerimise kajastamine finantsaruannetes

Ameerika Ühendriikides analüüsivad toetuseandjad väga tihti enne otsuse langetamist potentsiaalsete toetusesaajate finantsaruannete näitajaid. Lisaks sellele tuginevad mõned toetuse kasutamise efektiivsuse meetodikad finantsaruannetes kajastuvale infole – st erinevate suhtarvude analüüsis kasutatakse konkreetsel finantsaruannete kirjetel kajastatud näitajaid.

GAAP (ingl.k. *Generally Accepted Accounting Principles*) on finantsaruandlust reguleeriv juhendite kogum Ameerika Ühendriikides. Erinevalt IFRS-ist ei reguleeri GAAP eraldi äriettevõtete finantseerimist. Toetuste kajastamisel on lubatud lähtuda IAS-ist 20 *Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance*. (IFRS ... 2014, 64) Mittetulundusühingute finantseerimise kajastamist reguleerivad finantsarvestuse standardid nr 116 (ingl.k. *Statement of Financial Accounting Standards No. 116, Accounting for Contributions Received and Contributions Made*) ja nr 117 (ingl.k. *Statement of Financial Accounting Standards No. 117, Financial Statements of Not-for-Profit Organizations*) (Nonprofit Accounting 2016, 4).

Standard nr 116 eristab kolme tüüpi toetusi, mis suurendavad kas piiranguteta netovara (ingl.k. *unrestricted net assets*), ajutiste piirangutega netovara (ingl.k. *temporarily restricted net assets*) või püsivate piirangutega netovara (ingl.k. *permanently restricted net assets*). Piiranguteta netovara, ajutiste piirangutega netovara ning püsivate piirangutega netovara moodustavad kogu netovara.

Toetuste liigitamine toetuseandja määratud tingimuste alusel (Statement of Financial Accounting Standards No. 116 1993, 7):

1. Piiranguteta netovara suurendav toetus – toetus, millele pole kehtestatud piiranguid. Annetusi mittetulundusühingutele käsitletakse reeglina piiranguteta netovara suurendavate toetustena.
2. Ajutiste piirangutega netovara suurendav toetus – toetus, mida pole võimalik kasutada kulude katteks seni, kuni saabub ajaliste piirangute aegumistähtaeg või kuni on täidetud toetuse saamisega kaasnevad tingimused. Ajutiste piirangutega netovara suurendavad toetused antakse tihti kindla projekti teostamiseks või varade soetamiseks. Ajutiste piirangutega netovara suurendav toetus on oma olemuselt sihtotstarbeline toetus.
3. Püsivate piirangutega netovara suurendav toetus – toetus, mida on antud alatiseks ning mida pole lubatud kasutada ära täies ulatuses (kasutada saab ainult osaliselt). Tavaliselt on see toetus antud investeeringu näol ning mittetulundusühingul on lubatud kasutada selle investeeringu pealt teenitud intressi.

Kuna töö keskne teema on sihtfinantseerimine, siis käsitletakse järgnevalt punktis 2 kirjeldatud ajutiste piirangutega netovara suurendava toetuse kajastamist mittetulundusühingu bilansis ja tulemiaruanes.

Näide (autori koostatud näide allika Nonprofit Accounting 2016, 3 alusel): Mittetulundusühing taotleb 5000-dollarilist toetust NEA-lt (ingl.k. *National Endowment for the Arts*) festivali korraldamiseks ajavahemikus 20.–25. märts 2016. NEA otsustab toetada mittetulundusühingut 10. veebruaril 2016, aga määrab järgmised tingimused: toetust saab kasutada kulude katteks alles siis, kui festivali aruanne on esitatud hiljemalt 31. märtsil 2016. Toetus laekus kontole 10. märtsil 2016.

NEA otsustab toetada mittetulundusühingut 10. veebruaril 2016:

D: Laekumata annetused ja toetused 5000

K: Ajutiste piirangutega annetused ja toetused (tulukonto) 5000

Toetus laekub mittetulundusühingu kontole 10. märtsil 2016:

D: Raha 5000

K: Laekumata annetused ja toetused 5000

Bilansi aktiva poole suurenemine tõi kaasa passiva poole suurenemise, nimelt ajutiste piirangutega netovara suurenemise 5000 dollari võrra (vt Lisa 3).

25. märtsil 2016 leiavad aset festivali tegevuskulud summas 4000 dollarit. Kuna festivali aruanne on esitamata, ei ole rahalist toetust veel lubatud kasutada kulude katteks:

D: Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud (kulukonto) 4000

K: Lühiajaline võlg 4000

31. märtsil 2016 esitab mittetulundusühing aruande toetuseandjale, tingimused on täidetud. Tingimuste täitmisel vabastatakse osa netovarast piirangutest. Toetussummad on lubatud kasutada arvete maksmiseks (vt Lisad 4 ja 5):

D: Ajutiste piirangutega annetused ja toetused (tulukonto) 4000

K: Piiranguteta annetused ja toetused (tulukonto) 4000

05. aprillil maksab mittetulundusühing arveid.

D: Lühiajaline võlg 4000

K: Raha 4000

Aruandes märgib mittetulundusühing, et 1000 dollarit jäi kasutamata. NEA saadab mittetulundusühingule teate 25. aprillil 2016, et lubab kasutada jääki annetusteks. Netovara vabastatakse piirangutest (vt Lisa 6):

D: Ajutiste piirangutega annetused ja toetused (tulukonto) 1000

K: Piiranguteta annetused ja toetused (tulukonto) 1000

Lisaks toetuste kajastamisele finantsaruandes on tulumaksust vabastatud suuremad mittetulundusühingud (kelle kogutulu on suurem kui 200 000 dollarit ning varad kokku suuremad kui 500 000 dollarit) kohustatud täitma Vormi 990 (ingl.k. *Form 990 või Return of Organization Exempt From Income Tax*) ning kajastama seal teavet saadud annetuste ja toetuste kasutamise kohta (Form 990 2015). 990 Vormi 990-EZ, ehk Vormi 990 lühendatud versiooni täidetakse juhul, kui kogutulu on väiksem kui 200 000 dollarit ning varad kokku väiksemad kui 500 000 dollarit (Form 990-EZ 2015).

Lisaks teabele toetuste ja annetuste kohta sisaldab Vorm 990 küsimusi mittetulundusühingu struktuurist ning juhtkonnast. Veebikeskkonnas *GuideStar* võivad toetuseandjad analüüsida potentsiaalsete toetusesaajate Vorme 990 (GuideStar 2016). Otsuse langetamisel (kas toetada rahaliselt või mitte) võivad annetajad toetuda usaldusväärsele informatsioonile vähemalt kahest allikast: finantsaruannetest ja Vormist 990.

2.1.2 Toetuste kasutamise efektiivsuse hindamine

Mida suurem on kasum, seda parem on reeglina selle ettevõtte tegevusest saadud tulemus. Mittetulundusühingute tegevuse tulemus ei ole finantstulemusena väljendatav. (Douglas 1995, 625)

Veelgi raskem on hinnata rahalise toetuse kasutamise edukust või efektiivsust mittetulundusühingutes. Toetuste kajastamise ja kasutamise efektiivsuse problemaatikat peaks eelkõige käsitlema toetuseandja vaatenurgast. Nimelt, millist eesmärki soovib ta saavutada ning millised on oodatava lõpptulemuse edukuse kriteeriumid. Erinevalt investeringust äriettevõttesse ei investeerita toetuseandja tavaliselt mittetulundusühingusse selle eesmärgiga, et hiljem sellelt investeringult kasumit teenida. (Ibid.) Seega on mittetulundusühingute puhul sobivam kasutada terminit „toetus“ kui „investeering“. Toetuseandjal on otsene huvi, et temalt saadud toetus oleks kasutatud võimalikult efektiivselt ning sihipäraselt. Üksikasjalikust toetuse kasutamise aruande esitamisest on huvitatud eelkõige see, kes toetust annab. Samuti on rangest aruandlusest huvitatud riik. Näiteks riiklike sihtotstarbeliste toetuste kasutamise kuritarvitamine oli põhjus, miks Ameerika Ühendriikides muutusid aruandlus ning mittetulundusühingute rahalise toetamise riiklik järelevalve rangemateks (Douglas 1995, 621).

Kunstikesksetele ettevõtetele võiks rakendada samu majandustermineid, nagu teisteski valdkondades (nt majanduslik efektiivsus, efektiivne ressurside jaotamine, finantsefektiivsus, kuluefektiivsus). H. L. Vogel tõi välja kunstikesksete ettevõtete olulise eripära, mida oleks tarvis silmas pidada nende tegevuse efektiivsuse hindamisel – paljude kultuuritoodete ning -teenuste puhul pole tihti võimalik mõjutada nende produktiivsust. Näitena võib siinkohal tuua muusikateose, mida ei ole võimalik lühendada.

Toetuste kasutamise efektiivsuse teema on Ameerika Ühendriikides tõstatunud eelkõige seoses heategevuslike mittetulundusühingute rahalise toetamisega. Heategevusorganisatsioonide ühendus *BBB Wise Giving Alliance* (koostöös mittetulundusliku organisatsiooniga *Better Business Bureaus*) töötas välja heategevuslike organisatsioonide annetajatele mõeldud soovituslikud aruandluse standardid (ingl.k. *Standards for Charity Accountability*) (Standards ... 2016).

Standardite peamine eesmärk on anda finantsaruannete ning Vormi 990 baasil ülevaade annetuste sihipärasest ja efektiivsest kasutamisest. Esialgelt olid *Standards for Charity Accountability* mõeldud heategevuslike mittetulundusühingute annetuste kasutamise hindamiseks. Kuid seda metoodikat hakati üha enam rakendama ka teistele mittetulundusühingutele, tegevuse valdkonda täpsustamata. Idee poolest on analüüsi objekt ning eesmärgid (analüüsitakse potentsiaalse annetuse/toetuse saaja finantsilist seisundit ning võimekust kasutada toetust sihipäraselt ja efektiivselt) sarnased.

Peamised analüüsis kasutatavad suhtarvud² (Standards ... 2016):

1. Sihtfinantseeritud projektide otseste kulude suhtarv (on soovitatav, et projekti tegevuskulud moodustaksid vähemalt 65% mittetulundusühingu kogukulust).

(2)

$$\frac{x}{y} \times 100\% \geq 65\%$$

kus

x – sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide kulud,
 y – kogukulu.

Juhul kui mittetulundusühing ei saa esitada toetuseandjale auditeeritud finantsaruannet analüüsi teostamiseks, kasutatakse Vormi 990 kirjetel kajastatud näitajaid. Kirje 25 veeru B näitaja jagatakse kirje 25 veeru A näitajaga (vt Lisa 7). Juhul kui mittetulundusühing ei saa esitada toetuseandjale ei finantsaruannet ega ka Vormi 990, siis kasutatakse analüüsis Vormi 990-EZ näitajaid. Kirje 32 näitaja jagatud kirje 17 näitajaga (vt Lisa 8).

2. Reservi suhtarv (on soovitatav, et piiranguteta netovara suhe eelmise aasta kogukulusse või jooksva aasta eelarvesse ei oleks suurem kui 3 korda).

(3)

$$\frac{x}{y_1} \leq 3 \quad \text{või} \quad \frac{x}{y_2} \leq 3$$

² Näitena tuuakse ainult need suhtarvud, mida saaks kasutada loomemajanduse mittetulundusühingute sihtfinantseerimise kasutamise efektiivsuse hindamisel. Vaatluse alla ei võetud suhtarve, mille analüüs on asjakohane ainult heategevuslike mittetulundusühingute analüüsis (nt raha korjamise kampaania käigus tehtud kulude suhe saadud tuludesse).

kus

- x – piiranguteta netovara,
- y_1 – eelmise aasta kogukulud,
- y_2 – jooksva aasta eelarvestatud kulud.

Analüüsis kasutatakse kas esimest või teist suhtarvu sõltuvalt sellest, mis näitaja on suurem – kas eelmise aasta kogukulu või jooksva aasta eelarve. Eesmärk on välistada reserve kasvu selle asemel, et kasutada neid jooksvate kulude katteks. Kui suhe on suurem kui 3, siis analüüsitakse piiramata vastutusega omakapitali koosseisu. Piiramata vastutusega omakapitalist arvatakse maha materiaalne põhivara ning suhtarv arvutatakse uuesti.

Siinkohal eelistatakse auditeeritud finantsaruande ja Vormi 990 analüüsi, kuna Vormis 990-EZ ei kajastata tavaliselt eraldi omakapitali liike (piiramata vastutusega omakapitali, ajutiselt piiratud vastutusega omakapitali ja alaliselt piiratud vastutusega omakapitali).

Lisaks eespool mainitud *Standards for Charity Accountability* suhtarvudele kasutatakse mittetulundusühingute sihtfinantseerimise analüüsis tihti ka järgmist suhtarvu (Impressing ... 2012):

3. Administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv (on soovitatav, et administratiivkulud ei moodustaks rohkem kui 25% kogukulust).

(4)

$$\frac{x}{y} \times 100\% \leq 25\%$$

kus

- x – administratiiv- ja juhtimiskulud,
- y – kogukulu.

Juhul kui mittetulundusühing ei saa toetuseandjale analüüsi teostamiseks esitada auditeeritud finantsaruannet, siis kasutatakse Vormi 990 kirjetel kajastatud näitajaid. Kirje 25 veeru C näitaja jagatakse kirje 25 veeru A näitajaga (vt Lisa 7).

Arvesse tuleb kindlasti võtta, et taolised suhtarvud on soovituslikud. Juhul kui mittetulundusühingu finantsinfo alusel arvutatud suhtarvud ei vasta normidele, ei tähenda see veel, et toetuseandjal puudub toetuse saamise võimalus. Mittevastavus normidele on märk, et toetuseandjalt peab küsima lisaselgitusi. Rõhutatatakse, et iga konkreetset juhtumit peab vaatlema teistest eraldi. Mõnikord võivad sellised kõrvalekalded olla põhjendatud mittetulundusühingu elutsükliga või valdkonna eripäraga.

Mõne suhtarvu puhul toodi välja valdkonna statistiline keskmine. Näiteks kunsti-, kultuuri- ja humanitaarvaldkonna mittetulundusühingutel, kelle kogukulu on väiksem kui 500 000 dollarit, moodustavad administratiivkulud kogukulust keskmiselt 18,7% (Pollak, Rooney 2003).

Toetuse kasutamise efektiivsuse hindamine on üks võimalustest kontrollida kulude struktuur. Meetodi positiivne külg on see, et suhtarvude arvutamine on üsna kerge. Samuti lihtsustab taolise analüüsi teostamist info kättesaadavus – Vormid 990 ja 990-EZ on toetuseandjatele vabas kasutuses veebikeskkonnas *GuideStar*. On oluline, et sellise analüüsi teostamine ei tõsta mittetulundusühingu halduskoormust, kuna nende suhtarvude leidmisega peaks tegelema toetuseandja. Mittetulundusühingu ülesandeks jääb finantsaruannete või Vormi 990 esitamine.

2.1.3 Toetuste taotlemine ja aruandlus

Lisaks suhtarvudele, mis võimaldavad hinnata toetusesaaja finantsseisundit, analüüsitakse ka projektide taotlusvorme ja tegevusaruandeid. Taotlusvormist tahetakse saada teavet projekti olemusest ja eesmärkidest. Tegevusaruannetes antakse hinnanguid saavutatud eesmärkidele ning antakse aru toetuse kasutamisest. Teades, et taotlusvormid ja tegevusaruanded võivad valdkonniti erineda, keskendutakse järgnevalt kunstikesksete mittetulundusühingute rahalise toetamise aruandlusele Ameerika Ühendriikides.

Ameerika Ühendriikide kunstikesksetel mittetulundusühingutel on võimalik taotleda rahalist toetust läbi NEA (ingl.k. *National Endowment for the Arts*) summas 10 000 kuni 100 000 dollarit (ligikaudu 8800 kuni 88 000 euro³) (Grants ... 2016). NEA tegeleb ainult projektide toetamisega. NEA-l on mitu kunstikeskseid mittetulundusühinguid toetavat fondi.

Näiteks võib tuua fondi „Art Works“ ning muusikavaldkonna edendamisega tegutsevatele mittetulundusühingutele ja riigiasutustele mõeldud taotluse ja aruandluse vormid. Taotlusvormi täidetakse veebikeskkonnas ning süsteem kontrollib erinevate näitajate vastavust (nt projekti tulud ja kulud). Projekti eelarves peavad olema kajastatud kahe eelmise eelarveaasta näitajad (vt Lisa 9). Samuti peab olema lisatud kahe eelneva aasta tegevuste kirjeldus (vt Tabel 1).

³ Aluseks võeti 21.04.2016 ECB valuutavahetuskurss 1 EUR = 1,1355 USD.

Tabel 1. Kahe eelneva aasta tegevuste loetelu ning kirjeldus NEA taotlusvormis

Aasta	Projekti nimetus	Võttegrupp (artistid, muu personal)	Sündmuste arv (kontserdid, esinemised, näitused)	Külastajate arv	Turneed muudesse linnadesse ning riikidesse
-------	------------------	-------------------------------------	--	-----------------	---

Allikas: (Art Works ... 2016, 4)

Eraldi küsitakse, mille alusel hindab toetusesaaja projekti edukust. Täpseid kriteeriume pole kehtestatud, kuid võimalike variantidena on toodud koostöö strateegiliste nõustajate ja projektide hindajatega. Samuti on vaja määratleda projekti peamised kasusaajad ehk sihtrühm (nt publik, ühiskonna grupid või osalejad ise). Salvestuste puhul peab lisaks esitama nende turustamise plaani. Kutseliste kunstnike arenguprojektis peab ära märkima kõikide kunstnike nimed ning nende tegevuse viimase kahe aasta jooksul. (Art Works ... 2016, 9)

NEA taotluse ning aruandluse vormides eristatakse selgelt otsekulusid ning kaudseid kulusid (vt Lisa 10). Erilist tähelepanu pööratakse administratiivsete ja üldkulude jaotumisele, kuna neid on raske konkreetse projektiga seostada. Administratiivsete ja üldkulude jaotamiseks peab üheskoos NEA-ga leidma sobiva määra (vt Lisa 11). Tööjõukulude jaotamisel projektidele lähtutakse tööajast (vt Lisa 12). 90 päeva jooksul pärast projekti lõppu on taotleja kohustatud esitama lõpliku projekti kirjeldava aruande, lõpliku finantsaruande ning näidiseksemplarid tegevuse lõpptulemustest (juhul kui toetati raamatu/ajakirja publitseerimist, CD-de väljaandmist).

Samuti palutakse kokku lugeda, kui palju kunstilisi teoseid, kontserte, näitusi, festivale või loenguid korraldati antud projekti raames. Lisaks tuleb esitada statistiline ülevaade ühiskonnagruppidest (erinevad etnilised grupid, vanusegrupid), kes said projektist suurimat kasu ning mis moodustasid vähemalt 25% publikust (vt Lisa 13).

NEA toetuse taotluse ja aruandluse üksikasjalike vormide tugevate ning nõrkade külgede analüüsimisel peab muidugi arvesse võtma toetuse suurust. Toetus summas 8800 kuni 88 000 eurot on mittetulundusühingutele võrdlemisi suur toetus. Seega on mitmeetapiline taotlusvoor ning detailne kirjeldus ja statistiline ülevaade põhjendatud. Samas oleks ka väiksemate toetuste puhul mõistlik rakendada samalaadset kaudsete kulude jaotamist projektidele (mis osutuvad Eesti kontekstis sageli mittesihtotstarbelisteks kuludeks).

2.2 Sihtfinantseerimise kajastamine ja selle kasutamise efektiivsuse hindamine Eestis

2.2.1 Sihtfinantseerimise kajastamine finantsaruannetes

Eesti olukorra väljaselgitamiseks sihtotstarbeliste toetuste kajastamisel analüüsitakse Raamatupidamise Toimkonna juhendeid⁴. Raamatupidamise Toimkonna juhendi (edaspidi RTJ) 14 „Mittetulundusühingud ja sihtasutused“ §-i 11 kohaselt lähtuvad mittetulundusühingud ja sihtasutused enamikes arvestusvaldkondades täpselt samasugustest arvestuspõhimõtetest nagu äriühingudki. RTJ 14 kirjeldab mittetulundusühingutele iseloomulike majandustehingute arvestust ja kajastamist. RTJ 12 „Valitsusepoolne abi“⁵ annab ülevaate sihtfinantseerimise olemusest ja selle kajastamisest tuluna ning tegevuskulude sihtfinantseerimisest. Samuti pööratakse tähelepanu RTJ-is 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ nõutavale sihtfinantseerimise kohta käiva info esitamisele.

USA-s kasutatud toetuste liigitust analüüsides võib leida sarnasusi Eesti RTJ-is 14 (muudetud 2011) kirjeldatud annetuste ja toetuste liigitustega:

1. Piiranguteta netovara suurendav toetus on oma olemuselt mittesihtotstarbeline annetus/toetus. Vastavalt RTJ 14 (muudetud 2011) §-i 15 lõikele (a) mittesihtotstarbelised annetused ja toetused kajastatakse tuluna hetkel, mil annetus/toetus muutub sissenõutavaks.
2. Ajutiste piirangutega netovara suurendav toetus on oma olemuselt sihtotstarbeline annetus/toetus. RTJ 14 (muudetud 2011) §-i 15 lõike (b) kohaselt kajastatakse sihtotstarbelised annetused ja toetused (sh mitterahalised annetused ja toetused) lähtudes RTJ-is 12 (muudetud 2014) kirjeldatud sihtfinantseerimise arvestuse põhimõtetest (s.o kajastatakse tuluna siis, kui annetus/toetus muutub sissenõutavaks ja annetuse/toetusega kaasnevad tingimused on täidetud). RTJ 12 (muudetud 2014) §-i 11 kohaselt saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustisena.

⁴ Vaatluse alla võeti Raamatupidamise Toimkonna juhendeid, mida rakendati 2014. aasta aruannete koostamisel. Põhjuseks on 2014. aasta aruannete andmete analüüs töö kolmandas peatükis.

⁵ Keskendutakse tegevuse sihtfinantseerimisele, kuna Eesti loomemajanduse valdkonna mittetulundusühinguid iseloomustab projektipõhisus tegevuste planeerimisel.

3. Püsivate piirangutega netovara suurendav toetus on oma olemuselt annetus/toetus, mille kasutamisele on sätestatud püsivad piirangud (st neid ei saa kulutada, kuigi enamasti võib investeerida). RTJ 14 (muudetud 2011) §-i 17 kohaselt võivad teatud annetused ja toetused oma olemuselt olla sarnased sissemaksetele mittetulundusühingu või sihtasutuse põhikapitali (osa- või sihtkapitali). Samuti loetakse mitterahalisteks sissemakseteks mittetulundusühingu või sihtasutuse põhikapitali vastavatele isikutele tasuta üle antud varasid, mis moodustavad olulise osa isiku põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks vajalikust varast. Vastavalt RTJ 14 (muudetud 2011) §-i 15 lõikele (c) ei kajastata selliseid annetusi ja toetusi tuluna tulude ja kulude aruandes, vaid kajastatakse netovara muutusena bilansis ja netovara muutuste aruandes.

Kuna töö keskne teema on sihtfinantseerimine, siis käsitletakse järgnevalt punktis 2 kirjeldatud sihtotstarbelise toetuse kajastamist mittetulundusühingu bilansis ja tulemiaruanes. Sihtfinantseerimine on valitsusepoolne abi, mida teostatakse ettevõttele teatud ressursside üleandmise kaudu ning mille saamiseks peab ettevõtte äritegevus vastama teatud kindlaksmääratud kriteeriumitele. Sihtfinantseerimine jaguneb vara ja tegevuskulude sihtfinantseerimiseks. Vara sihtfinantseerimine on sihtfinantseerimine, mille põhitingimus on, et seda saav ettevõtte peab kas ostma, ehitama või muul viisil soetama teatud põhivara. Tegevuse sihtfinantseerimine on sihtfinantseerimine, mis ei ole vara sihtfinantseerimine. Juhendis RTJ 12 sätestatud üldreeglid sihtfinantseerimisele on kooskõlas SME IFRS peatükis 24 sätestatud arvestuspõhimõtetega, v.a varade sihtfinantseerimine, mille puhul SME IFRS ei paku võimalust kajastada sihtfinantseerimist netomeetodil. (RTJ 12 muudetud 2014)

Näide: Muusikavaldkonnas tegutsev mittetulundusühing on taotlenud Tallinna Kultuuriväärtuste Ametilt rahalist toetust summas 2500 eurot festivali korraldamise eesmärgil, mis peab toimuma 20.–24. mail 2016. Raha laekus 10. aprillil 2016. Sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimustena käsitletakse vahearuande esitamist 10. maiks 2016.

Sihtfinantseerimise laekumine 10. aprillil 2016:

D: Raha 2500

K: Tulevaste perioodide tulu sihtotstarbelistest toetustest 2500

Kulud tehti 20. aprillil 2016:

D: Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud 2500

K: Raha 2500

Mittetulundusühing esitas 8. mail 2016 vahearuande, sihtfinantseerimisega kaasnevad tingimused on täidetud:

D: Tulevaste perioodide tulu sihtotstarbelistest toetustest 2500

K: Sihtotstarbelised annetused ja toetused (tulukonto) 2500

RTJ 15 (muudetud 2011) §-i 56 kohaselt avalikustatakse aastaaruandes sihtfinantseerimise ja muu valitsusepoolse abi kohta järgmine informatsioon:

- 1) aruandeperioodil saadud sihtfinantseerimise summad toetuste andjate ja toetuste liikide lõikes,
- 2) sihtfinantseerimisega seonduvad tingimuslikud kohustused,
- 3) aruandeperioodil tagastatud või tagastamisele kuuluvad sihtfinantseerimise summad.

Samuti on mittetulundusühing kohustatud RTJ 15 (muudetud 2011) §-i 61 kohaselt avalikustama aastaaruande lisades aruandeperioodil tuluna kajastatud sihtotstarbelised annetused ja toetused ning nende tuludega seotud aruandeperioodil tehtuid kulud projektide kaupa juhul, kui see informatsioon ei ole avalikustatud põhjaruannetes.

2.2.2 Toetuste taotlemine, aruanded ja efektiivsuse hindamine

Eestis ei ole toetuse kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika selgelt välja kujunenud. Siiski võib erinevatest taotlus- ja aruandevormidest leida printsiipe, millest loomemajanduse mittetulundusühinguid toetavad organisatsioonid otsuse langetamisel lähtuvad. Näidetena tuuakse Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti ning EAS-i taotlus- ja aruandevormid, rõhutades eelkõige nende organisatsioonide kasutatavaid toetuse kasutamise hindamismeetodeid.

Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti taotlusvormis on kaks osa – projekti kirjeldus ja eelarve. Projekti eesmärgi püstitamisel soovitatakse lähtuda SMART mudelist (nt kontsertide arv, prognoositud külastajate arv, näidiseksemplaride esitamine tegevuse lõpptulemustest) (Mittetulundustegevuse projektimenetluse ... 2016, 5):

- 1) Specific (täpne),
- 2) Measurable (mõõdetav),
- 3) Attainable (saavutatav),
- 4) Results/Relevance (tulemusi kirjeldav),
- 5) Timely/milestones (tähtajaga).

Mittetulundusühing on kohustatud esitama vahearuaande (kuluaruaande vormil) ja lõpparuande (tegevus- ja kuluaruaande vormidel). Tegevusaruandes võrreldakse omavahel eesmäärke ja tegelikke saavutusi. Kuluaruaandes tuleb märkida abikõlblike kulude liigid (Mittetulundustegevuse toetuse andmise korra § 2 lg 1 kohaselt on „abikõlblik kulu“ kulu, mis on põhjendatud, mõistlik ja vajalik toetuse taotluses märgitud projekti elluviimiseks), kulude kujunemise alused ja sisu kirjeldus ning kulude katteallikad. Seoses kulude katteallikatega huvitavad Tallinna Kultuuriväärtuste Ametit sellised suhtarvud, nagu omafinantseeringu määr ja tööjõukulude osatähtsus projekti kuludest (vt Lisa 14):

(5)

$$z_1 = \frac{x_1}{y} \times 100\%$$

kus

- x_1 – omafinantseering kokku,
- y – eelarve täitmine (projekti kogukulu),
- z_1 – omafinantseeringu määr.

(6)

$$z_2 = \frac{x_2}{y} \times 100\%$$

kus

- x_2 – tööjõukulud,
- y – eelarve täitmine (projekti kogukulu),
- z_2 – tööjõukulude osatähtsus projekti kogukulust.

Neid suhtarve peab arvutama mittetulundusühing ise juba toimunud projekti andmete alusel. Soovitava omafinantseeringu määra avalikustab Tallinna Kultuuriväärtuste Amet tavaliselt enne taotlusperioodi algust. Soovitavat tööjõukulude osatähtsust projekti kuludest pole aga märgitud.

Lisaks projekti kirjeldusele ja eelarvele peab EAS-ilt toetust taotletav mittetulundusühing (Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise programmi raames) esitama taotluse esitamisele eelneva majandusaasta majandusnäitajad ning taotluse esitamise aasta ja sellele järgneva kahe aasta prognoositavad majandusnäitajad (vt Lisa 15). Samuti peab taotleja esitama viimase majandusaasta aruande koopia (auditeerimise kohustusega taotleja korral koos audiitori aruandega) juhul, kui aruanne ei ole äriregistris kättesaadav, ja juhul, kui taotleja on tegutsenud taotlemisele eelnenud lõppenud majandusaastal vähemalt 6 kuud. Lisaks on vaja esitada jooksva majandusaasta bilanss ja kasumiaruanne, mis ei ole taotluse esitamise hetkel vanemad kui 2 kuud. Soovitav omafinantseeringu määr on 50%. Kaudsete kulude osatähtsus on 15% otsestest personalikuludest. Vabatahtliku töö kulusid arvestatakse projektis ainult netopalgala ulatuses (st maksudeta) ning tõenduseks esitatakse vabatahtliku töö päevik või tööajatabel. (Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetuse ... 2016)

Taotluste hindamisel kasutab EAS oma väljatöötatud hindamismetoodikat. Taotlust hinnatakse nelja hindamiskriteeriumi alusel: projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele (osatähtsus 30%), projekti põhjendatus (osatähtsus 25%), projekti kuluefektiivsus (osatähtsus 20%) ning toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia (osatähtsus 25%).

Võrdsete hindamistulemuste korral eelistatakse taotlust, millel on suurem omafinantseeringu määr. Juhul kui omafinantseeringu määr on samuti võrdne, eelistatakse taotlust, mis on saanud enam punkte esimese hindamiskriteeriumi eest (projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele).

Projekti kuluefektiivsuse hindamisel lähtutakse tegevuste planeerimise kuluefektiivsusest ja eelarve realistlikkusest (vt Lisa 16). Üritatakse anda hinnang organisatsiooni finantsvõimekusele enne toetuse saamist, kuid mis alusel seda hinnatakse, pole täpsemalt selgitatud. Oluliseks peetakse toetuse saaja jätkusuutlikkust ning planeeritud eelarve kuluefektiivsust.

Võib teha järelduse, et toetuse kasutamisele on ka Eestis tähelepanu pööratud. Saab väita, et toetust taotlevate loomemajanduse mittetulundusühingute finantsseis ning jätkusuutlikkus huvitab toetuseandjaid mitte vähem, kui korraldatavate projektide sisuline pool. Praegust olukorda iseloomustab see, et sihipärasele kasutamisele suunatud järelevalve meetodid ning toetuse kasutamise hindamiskriteeriumid on erinevad, ning seega võiks mõelda nende täiendamisele ja ühtlustamisele.

Taotlus- ja tegevusaruande struktuurides ei esine olulisi erinevusi Eesti ja Ameerika Ühendriikide vormides. Sarnased on mõõdetavuse põhimõtte (nt kontsertide arv, prognoositud külastajate arv, näidiseksemplaride esitamine tegevuse lõpptulemustest) ning projekti kirjelduse, eelarve ja kuluaruande esitamise kohustus.

Erinevusena võib välja tuua kaudsete kulude jaotamise projektidele Ameerika Ühendriikides. Suurt tähelepanu pööratakse nende osatähtsusele teistest kuludest. Kasutatud arvutamise printsiip peab olema kooskõlas kehtestatud reeglitega. Mõned Eesti toetuseandjad (nt EAS) reguleerivad kaudsete kulude jaotamist projektidele loomemajanduse mittetulundusühingutes (15% otsestest personalikuludest), mõned mitte. Seepärast on need mõnikord kajastatud mittesihotstarbeliste kuludena (nt majandusaruande kirjetel „Mitmesugused tegevuskulud“, „Tööjõukulud“). Seega võiks toetuseandja selgitada majandusaasta aruande kirjetel „Mitmesugused tegevuskulud“ ja „Tööjõukulud“ kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kulu arvutamise printsiipi.

3. TOETUSTE KASUTAMISE EFEKTIIVSUSE HINDAMINE MUUSIKAVALDKONNAS TEGUTSEVATES MITTETULUNDUSÜHINGUTES

3.1 Metoodika ja analüüsiandmete ülevaade

Toetuste kasutamise efektiivuse väljaselgitamiseks Eesti loomemajanduse valdkonnas tegutsevates mittetulundusühingutes kasutati *Standards for Charity Accountability* suhtarve. On oluline arvestada sellega, et need suhtarvud on välja töötatud kooskõlas Ameerika Ühendriikides kehtivate toetuste kajastamise standarditega – st nende arvutamiseks kasutatakse spetsiifilisi finantsaruannete kirjeid. Selleks, et kasutada suhtarve Eesti mittetulundusühingute majandusaasta aruannete hindamiseks, leiti Ameerika Ühendriikide mittetulundusühingute finantsaruannetes kasutatavatele kirjetele võimalikult lähedased bilansi ja tulemiaruanne kirjeid, mille abil võiks arvutada suhtarvud. Eesmärk oli hinnata suhtarvude abil Eesti loomemajanduse mittetulundusühingute võimekust kasutada toetusi efektiivselt.

Analüüsis kasutatud suhtarvud ja bilansi/tulemiaruanne kirjed nende suhtarvude leidmiseks on⁶:

- 1) Sihtfinantseeritud projektide otsese kulude suhtarv

(2)

$$\frac{x}{y} \times 100\% \geq 65\%$$

kus

- x– sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud ning jagatud annetused ja toetused (tulemiaruanne),
- y– kogukulu (tulemiaruanne).

⁶ Teises peatükis kirjeldatud suhtarvud ning nende leidmiseks kasutatud kirjed on kohandatud vastavalt sihtfinantseerimise kajastamisele Eestis. Kolmandas peatükis esitatud suhtarvude järjekord on muudetud.

2) Administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv

(4)

$$\frac{x}{y} \times 100\% \leq 25\%$$

kus

- x– mitmesugused tegevuskulud ning tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused (tulemiaruanne, seotud osapoolte lisa),
- y– kogukulu (tulemiaruanne).

3) Reservi suhtarv⁷

(3)

$$\frac{x}{y} \leq 3$$

kus

- x– aruandeaasta tulem ja eelmiste perioodide akumulieeritud tulem (bilanss),
- y– eelmise aasta kogukulu (tulemiaruanne).

Valimi moodustamisel keskenduti Eesti loomevaldkonnas tegutsevatele mittetulundusühingutele, et majandusaasta aruannete näitajate baasil arvatud suhtarvud oleksid omavahel võrreldavad. Ühelt poolt võeti valimisse muusikavaldkonnas tegutsevad mittetulundusühingud, keda toetasid 2014. aastal mõlemad toetuseandjad – Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja Kultuurkapital (Helikunsti sihtkapital). Nendeks mittetulundusühinguteks on: Eesti Heliloojate Liit (edaspidi MTÜ nr 1), Eesti Kooriühing (MTÜ nr 2), Eesti Muusikanõukogu (MTÜ nr 3), Muusikute täiendõppe keskus (MTÜ nr 4). Põhjusi, miks keskenduti just Eesti muusikavalkonnale loomemajanduse osana, on kaks. Esiteks, saavad muusikavaldkonna ettevõtted (sh mittetulundusühingud) riigilt suurimaid toetusi. Teiseks, töötab Eesti loomemajanduse valdkonnast muusikavaldkonnas suurim arv inimesi.

⁷ Reservi suhtarvu leidmisel lähtuti peamisest eesmärgist – välistada kasutamata rahajäägi akumulatsiooni selle asemel, et kasutada seda jooksvate kulude katteks. Mittetulundusühing ei tohiks jätkata toetuste taotlemist, kui aruandeaasta tulem ning eelmiste perioodide akumulieeritud tulem ületab oluliselt eelmise aasta kogukulu või jooksva aasta eelarvestatud kulusid. Kuna jooksva aasta eelarvestatud kulusid tavaliselt ei esitata majandusaasta aruandes, leiti ainult eelmise aasta kogukulu.

Teiselt poolt võeti valimisse need mittetulundusühingud, keda toetas 2014. aastal Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise programmi raames EAS. Nendeks mittetulundusühinguteks on: Eesti Disainikeskus (MTÜ nr 5), Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (MTÜ nr 6), Loov Eesti (MTÜ nr 7). Igal aastal toetatakse programmi raames kuut ettevõtet (enamuse on mittetulundusühingud, üksikud on sihtasutused). 2014. aastal jagati kuue ettevõtte vahel loomemajanduse tugistruktuuride arendamiseks 3,2 miljonit eurot.

Valim koosneb kahest osast, et anda ülevaade erinevatest loomemajanduse valdkonnas tegutsevatest mittetulundusühingutest. Ühelt poolt on loomemajanduse üks haru muusika-valdkond ja selle peamised toetajad – Kultuurkapital ja Tallinna Kultuuriväärtuste Amet. Teiselt poolt on eri loomemajanduse harusid arendavad mittetulundusühingud ja nende peamine toetaja – EAS. Analüüsiti mittetulundusühingute 2014. aasta aruandeid, mis olid kättesaadavad Äripäeva Infopangas.

3.2 Efektiivsuse hindamise analüüs toetuste kasutamisel

Mittetulundusühinguid hinnati vastavalt välja arvatud suhtarvudele (vt Tabel 2). Summaarse punktisumma saamiseks liideti kokku kolme suhtarvu alusel leitud punktid, mis saadi vastavalt sellele, kui lähedal oli saadud suhtarv soovitatud näitajale. Näiteks, kui projektide otseste kulude soovitatud suhtarv protsentides oli suurem või võrdne 65%, siis punkte ei antud, kui saadi sellest väiksem suhtarv. Mida suurem oli suhtarv vahemikus 65% – 100%, seda kõrgemalt mittetulundusühingut hinnati.

Tabel 2. Mittetulundusühingute suhtarvude hindamismetoodika

Sihtfinantseeritud projektide otseste kulude suhtarv						
Suhtarv protsentides	<65%	65%-72%	73%-79%	80%-86%	87%-93%	94%-100%
Punktid (max 10)	0	2	4	6	8	10
Administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv						
Suhtarv protsentides	>25%	20%-25%	15%-19%	10%-14%	5%-9%	0%-4%
Punktid (max 10)	0	2	4	6	8	10
Reservi suhtarv						
Suhtarv	>3	≤3	≤2	≤1		
Punktid (max 6)	0	2	4	6		
Maksimaalne võimalik punktide summa 26 (10+10+6)						

Allikas: Autori koostatud tabel

Lõpptulemust uurides selgus, et hinnang kolmandale (reservi) suhtarvule oli kõikidel mittetulundusühingutel maksimaalne, millele viitab ka variatsioonikordaja 0% (standardhälve jagatud aritmeetilise keskmisega) (vt Tabel 3). Sellel suhtarvul ei olnud otsustavat rolli lõpphinnangu andmisel, kuna reservi suhtarv oli reeglina väiksem kui 1 (vt Tabel 4). Siit võib järeldada, et kontroll liigsete reserve üle Eesti loomemajanduse mittetulundusühingutes ei ole päevakohane, võrreldes teiste näitajatega. Seetõttu võiks edaspidi kaaluda selle suhtarvu väljajätmist analüüsist.

Tabel 3. Mittetulundusühingute hindamine vastavalt saadud suhtarvudele

Mittetulundusühingu number	Hinnang esimesele suhtarvule (max 10 punkti)	Hinnang teisele suhtarvule (max 10 punkti)	Hinnang kolmandale suhtarvule (max 6 punkti)	Punktide summa
1	4	8	6	18
2	6	10	6	22
3	2	4	6	12
4	0	0	6	6
5	2	8	6	16
6	10	4	6	20
7	6	4	6	16
Hinnangu standardhälve δ	3,104	3,156	0	
Hinnangu aritmeetiline keskmine \bar{x}	4,286	5,429	6	
Hinnangu variatsioonikordaja V	72%	58%	0%	

Allikas: Autori koostatud tabel

Suurem mõju lõpptulemusele oli esimesel ja teisel suhtarvul. Nende grupisisene varieeruvus oli suur – 58% ja 72%. Maksimaalse punktisumma sai MTÜ nr 2. Sihtotstarbeliselt finantseeritud projekti suhtarv oli 80% (seda hinnati 6 punktiga 10st) ning administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv oli väikseim – 4% (hinnati 10 punktiga).

Tabel 4. Arvutatud suhtarvud mittetulundusühingutes

Mittetulundusühingu number	Sihtfinantseeritud projektide otsese kulude suhtarv	Administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv	Reservi suhtarv
1	75%	8%	- ⁸
2	80%	4%	0,29
3	71%	17%	0,44
4	51%	28%	0,36
5	69%	8%	0,08
6	99%	18%	0,03
7	84%	16%	0,59

Allikas: Autori koostatud, lisas 17 toodud andmete alusel

Märkimisväärne on MTÜ nr 6 kõrgeim tulemus esimese suhtarvu hindamisel. Suurima osa kogukulust moodustasid 2014. aastal sihtotstarbeliste projektide otsesed kulud – 99%. Minimaalse punktisumma sai MTÜ nr 4, mille sihtotstarbeliselt finantseeritud projekti suhtarv ning administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv – 28% ja 51% – erinesid soovitatud näitajatest, seega oli saadud punktisumma ainult 6, kuna reservi suhtarv ei vastanud normile. Ühtlasi oli see ainus mittetulundusühing, mille esimene ja teine suhtarv ei vastanud normidele. Vahel võib mittevastavus soovitatud normidele olla seletatav. Mittevastavuse tekkimine tõstab esile bilansis ja tulemiaruanes olevad näitajad, mis vajavad lisatähelepanu. MTÜ nr 4 võib olla usaldusväärne toetusesaaja, kui oskab põhjendada, mille tõttu mittevastavus tekkis.

3.3 Tulemused, järeldused ja ettepanekud

Tulemused näitasid analüüsitavaite mittetulundusühingute majandusaasta aruande andmete baasil arvutatud suhtarvude sobivust soovituslike standarditega. Ainult ühe mittetulundusühingu puhul seitsmest leiti, et sihtfinantseeritud projektide otsese kulude suhtarv ning administratiiv- ja juhtimiskulude suhtarv ei vasta standarditele.

⁸ Netovara on null, seega maksimaalne hinnang anti lähtudes põhimõttest, et reservid ei ületanud eelmise aasta kogukulu.

Analüüsi käigus keskenduti ühelt poolt muusikavaldkonnas tegutsevatele mittetulundusühingutele (MTÜ-d nr 1 kuni 4). Teiselt poolt analüüsiti loomemajanduse valdkonda arendavaid mittetulundusühinguid (MTÜ-d nr 5 kuni 7). Olulisi gruppidevahelisi erinevusi analüüsi käigus ei leitud. Parema statistilise ülevaate andmiseks võiks edaspidi uurida ka teistes loomemajanduse valdkondades tegutsevate mittetulundusühingute näitajaid toetuste kasutamise suhtes. Seejuures oleks soovitatav suurendada analüüsitavaid mittetulundusühingute arvu.

Toetust saavale mittetulundusühingule on kahtlemata tähtsaim sihtotstarbeliselt finantseeritud projekti suhtarv. Sihtotstarbeliselt finantseeritud projekti suhtarvu olulisust võib tõlgendada kui mittetulundusühingu missiooni täitmise efektiivsust. Küsimus on reservi suhtarvu arvutamise olulisuses Eesti mittetulundusühingutes. Andmeanalüüs näitas, et reeglina oli see oluliselt väiksem kui lubatud piirnorm.

Edaspidi võiks suhtarve rakendada kahel viisil: toetuseandja ja riigi tasandil. Toetuseandja võiks suhtarve kasutada mittetulundusühingute hindamismetoodika osana, nt kui taotletav toetuse summa ületab oluliselt toetuseandja olemasolevaid rahalisi võimalusi mittetulundusühingute toetamiseks. Sellisel juhul saaksid toetuse suurima punktisumma saanud mittetulundusühingud (või oleks nende finantseerimise osatähtsus teistest mittetulundusühingutest suurem). Selline finantstulemustel põhinev toetuste jagamise otsus on aktsepteeritav, kui projekti sisuline väärtus tundub võrdne. Loomemajanduse mittetulundusühingute hindamisel on suurim roll projekti sisulisel väärtusel. Siiski tuleb piiratud ressursside jagamisel paratamatult mõelda ka finantspoolele.

Samuti võiks suhtarvude kasutamine täiendada riiklikku statistilist ülevaadet. Praegu puudub Eestis täpne statistika selle kohta, kui palju on loomeettevõtted taotlusi esitanud, kui suur osa neist sai toetuse. Vähemalt osaline kontroll (nt juhusliku valimi moodustamisel toetust saanud mittetulundusühingutest) saadud toetuste kasutamise ning juhtimis- ja administratiivkulude üle on väga oluline. Pakutud suhtarvud ning nende baasil välja töötatud hindamismetoodika ei suurenda toetusesaaja bürokraatiat, seda on kontrollorganil (toetuseandja või riiklik järelevalve) lihtne rakendada praktikas. Aruandekohustus peabki (nii sihtotstarbeliste kui ka mittesihtotstarbeliste) toetuste kajastamisel olema range ja üksikasjalik. Näiteks, ei avalikustanud mõned mittetulundusühingud majandusaasta aruandes sihtotstarbelisi kulusid projektide kaupa, saadud annetuste ja toetuste põhilisi rühmasid ning toetuste liike (kuigi pidid seda vastavalt RTJ-ile 15 tegema).

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöös keskenduti loomemajandusega tegelevatele mittetulundusühingutele ning võimalustele nende sihtfinantseerimise efektiivsuse hindamiseks. Loomemajanduse valdkonna tegevuse efektiivsust on raske objektiivselt hinnata. Peamiseks ülesandeks jääb endiselt ühiskonnale kultuuriliste väärtuste edasiandmine ning kultuuri edasiarendamine, mille täitmise edukust on keeruline hinnata. Piiratud ressursside olukorras peab aga leidma viisi, kuidas säilitada tasakaal peamiste eesmärkide ning nende täitmisele suunatud rahaliste toetuste efektiivse kasutamise vahel.

Avalike huvide raames tegutsevaid loomemajanduse mittetulundusühinguid toetavad rahaliselt suures osas riik ja omavalitsused. Põhimõtted, mille alusel toetuseandjad tavaliselt otsuseid teevad (kas jagada toetust või mitte) on erinevad. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada toetuste kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika arenguvõimalused Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes.

Esiteks, toodi välja loomemajanduse mittetulundusühingute olulisus ning mõõdetav mõju Eesti majandusele. Põhjendati, et Eesti loomemajanduse valdkonnas tegutsevad mittetulundusühingud vajavad suuremat riigipoolset tähelepanu, paremat statistilist ülevaadet ning järelevalvet toetuste kasutamise üle. Ameerika Ühendriikides on välja töötatud soovituslikud raamatupidamise standardid mittetulunduslikele heategevusorganisatsioonidele, täpsemalt finantsosa analüüsis kasutatud suhtarvud. Eesti loomemajanduse mittetulundusühingute majandusaasta aruannete andmete põhjal arvutati suhtarvud, mida võrreldi standardites olevate suhtarvudega. Toetuste kasutamise efektiivsuse hindamise näiteks toodi Ameerika Ühendriikides välja töötatud soovituslikud raamatupidamise standardid mittetulunduslikele heategevusorganisatsioonidele toetuste kasutamise hindamiseks. Finantsosa hindamine põhineb mittetulundusühingu eelmise aasta majandusaruande ja teiste aruandevormide näitajate analüüsil ning võrdlusel kehtestatud normidega. Eesmärk on tõestada, et analüüsiv mittetulundusühing on usaldusväärne toetusesaaja, kes kasutab toetust sihipäraselt ja efektiivselt. Lisaks selgitati välja kunstikesksete ettevõtete taotlus- ja tegevusaruande vormide sisu ning neis kajastatavad andmed toetuste kasutamise kohta.

Eesti olukorra väljaselgitamisel selgus, et Eesti loomemajanduse projektipõhiste taotlus- ja tegevusaruande vormid ei erine oluliselt Ameerika Ühendriikide kunstikesksete projektipõhiste taotlus- ja tegevusaruande vormidest. Samas võiks Ameerika Ühendriikide näitel suuremat tähelepanu pöörata kaudsete kulude jaotamisele projektidele, mis omakorda võiks mõjutada majandusaasta aruande bilansis ja tulemiaruanes kajastatavat.

Jõuti järeldusele, et Eestis pööratakse tähelepanu loomemajanduse mittetulundusühingute finantsvõimekusele ning eelmistel perioodidel saadud toetuste kasutamisele. Siiski ei eksisteeri riigi tasandil soovitatud toetuste kasutamise hindamismetoodikat.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada sihtotstarbeliste toetuste kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika arenguvõimalused Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes.

Bakalaureusetöö käigus jõuti järeldustele:

1. Ameerika Ühendriikides kasutatavaid toetuste kasutamise hindamise standardeid ning nende põhjal välja töötatud hindamismetoodikat võiksid osaliselt⁹ rakendada ka Eesti loomemajanduse mittetulundusühinguid toetavad toetuseandjad. Hindamismetoodika võiks jääda vabatahtlikuks ning olla avaldatud näiteks selleks loodud veebileheküljel. Hindamismetoodika põhimõtted võiksid olla kättesaadavad nii toetuseandjatele kui ka toetusesaajatele.
2. Toetuste kasutamise hindamise standardid võiksid täiendava osana olla lisatud riiklikku statistilisse ülevaatesse. Praegu puudub Eestis loomemajanduse mittetulundusühingute rahastamise statistika (sh valdkonniti). Järelevalve saadud toetuste kasutamise ning juhtimis- ja administratiivkulude üle paraneks oluliselt tänu standardite üle võtmisele. Taolist analüüsi võiks teostada kõikide loomemajanduse valdkondade mittetulundusühingute puhul ning seejärel otsustada, milliste suhtarvude kasutamine analüüsides oleks edaspidi asjakohane (samuti võiks kaaluda reservi suhtarvu väljajätmist analüüsist, kuna see oli üldjuhul kõikidel mittetulundusühingutel maksimaalselt hinnatud).

⁹ Hindamismetoodika on töös osaliselt kirjeldatud. Vaatluse alla ei võetud suhtarve, mille analüüs on asjakohane ainult heategevuslike mittetulundusühingute analüüsis. Kriteeriumide valikul võeti arvesse Eesti mittetulundusühingute suurust (nt Ameerika Ühendriikide suure mittetulundusühingu auditeeritud majandusaasta aruande esitamise kohustus ei ole asjakohane Eesti väikese loomemajanduse mittetulundusühingu puhul).

3. Eesti loomemajanduse valdkonnas tegutsevad mittetulundusühinguid toetavate toetuseandjate taotlus- ja aruandevormides võiks keskenduda kaudsete kulude jaotamisele projektidele ning nende tulemiaruanDES kajastamisele. Toetusesaajatele võiks jagada juhendeid mitmesuguste tegevuskulude ja tööjõukulude kajastamise kohta kaudsete kulude ja sihtotstarbeliste otseste kulude osana.

Bakalaureusetöö eesmärk on täidetud ning sihtotstarbeliste toetuste kasutamise efektiivsuse hindamismetoodika arenguvõimalused Eesti loomemajandusega tegelevates mittetulundusühingutes on välja selgitatud. Edaspidi võiks kaaluda taolise hindamismetoodika kasutamise arenguvõimalusi ka teistes valdkondades, täiendades seda vastavalt valdkondade eripärale.

SUMMARY

ACCOUNTING AND ASSESSMENT OF EFFICIENT MANAGEMENT OF GOVERNMENT GRANTS IN ESTONIAN CREATIVE INDUSTRY ON EXAMPLE OF NON-PROFIT ORGANISATIONS

Varvara Mikhaylova

The purpose of this research is to give an overview of the assessment tools of efficient management of government grants in Estonian creative industry non-profit organisations. Non-profit organisations that operate in the creative industry depend notably on grants and contributions. One of the reasons why observing creative industry non-profits is considered important for countries is a significant measurable indirect impact on the economy in general.

In recent years, the creative industry has developed significantly and there has been an increasing tendency towards a more economically inclined approach to financial management within the industry. In project evaluation practice, the assessment of project content used to prevail over the assessment of financial management. Due to limited resources, a need arose for implementing the principles of efficient management in terms of received financial aid.

In the United States, BBB Wise Giving Alliance elaborated specific Standards for Charity Accountability. The main objective was for non-profit charities to follow principles of accountability and transparency, as well as an honest and wise utilisation of received grants and contributions. The main purpose was to estimate the efficiency of previously received financial contributions. Based on this type of assessment, decisions on whether to donate to a non-profit charity or not were to be made. Along with standards related to the assessment of the content of projects, particular financial ratios were designed for assessing the efficient management of grants and contributions. Ratio calculation was based on the information in the financial statements and Form-990 (mandatory to some non-profits). Thus, the assessment was directly linked to the Generally Accepted Accounting Principles (GAAP).

Consequently, such assessment of efficient management of grants and contribution was considered for other non-charitable non-profit organisations, including art-centric non-profits. Currently, there are no similar general tools in Estonia for the assessment of management of grants in creative industry non-profit organisations. However, observing some compulsory financial and descriptive reports of the biggest grantors of the Estonian creative industry revealed that some attempts for an efficient management of grants had already been made. In order to determine possible development and implementation methods of the assessment of efficient management of government grants in Estonian creative industry non-profit organisations, a research was conducted. The research was based on the financial ratio calculation used in the performance assessment of U.S. non-profit organisations. It must be emphasised that only ratios applicable for creative industry non-profits were used for the research (specific ratios applicable for charities exclusively were excluded). Before the same ratios were applied to the assessment of Estonian non-profit organisations, compliance with the Estonian accounting standards was determined. In order to reach better comparability, music non-profits were observed as one of the creative industry sectors that receives the biggest grants. Additionally, non-profits that support the development of other creative industry sectors were also examined. The final evaluation of non-profit organisations was based on how close the received ratio was to the established standards.

The results of the research revealed general compliance of Estonian creative industry non-profits with the standards established for non-profit organisations in the U.S. The following conclusions were made:

1. The implementation of grants performance assessment might be feasible for the main grantors of Estonian creative industry non-profit organisations. However, some amendments could be made (e.g. there is no need to monitor the ratio of accumulating funds).
2. The assessment of efficient management of government grants would be important for supplementing the statistics of Estonian creative industry non-profit organisations. For a better overview, it is recommended to increase the number of non-profits observed and take into consideration other sectors of the creative industry in addition to the music sector.
3. Allocation of indirect costs should be clarified for Estonian creative industry non-profit grantees.

VIIDATUD ALLIKAD

- Adorno, T. W., Horkheimer, M. (1947). Dialectic of Enlightenment. The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception. 2nd ed. Amsterdam: Querido Verlag
https://web.stanford.edu/dept/DLCL/files/pdf/adorno_culture_industry.pdf
(01.04.2016)
- Art Works: Music FY17 Grant Application Form Instructions. (2016).
Washington: National Endowment for the Arts.
<https://www.arts.gov/grants-organizations/art-works/music/step-2-submit-materials-to-nea-go> (22.04.2016)
- Arts and Economic Prosperity: The Economic Impact of Nonprofit Arts and Culture Organizations and Their Audiences. Summary Report. (2010).
Washington: Americans for the Arts.
http://www.americansforthearts.org/sites/default/files/pdf/information_services/research/services/economic_impact/aepiv//AEP4_NationalSummaryReport.pdf (15.03.2016)
- Creative Industries Mapping Document: Foreword. (2001).
London: Ministerial Creative Industries Strategy Group.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/183544/2001part1-foreword2001.pdf (01.03.2016)
- Douglas, P. P. (1995). Governmental and nonprofit accounting: theory and practice. 2nd ed.
Fort Worth: Dryden: Harcourt Brace.
- Eesti Kultuurkapitali seadus. Vastu võetud Riigikogus 01. juunil 1994. a - RT I 1994, 46, 772; RT I, 11.07.2014, 26.
- Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus. (2013).
Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut.
http://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/loomemajandus/1._eesti_loome_majanduse_olukorra_2011_uuring_ja_kaardistus.pdf (10.03.2016)
- Eesti loomemajanduse potentsiaal ja arenguks vajalikud riiklikud toetusmeetmed. (2009).
Tallinn: Eesti Tuleviku-uuringute Instituut.
Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut.
<http://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/ettevotlus/loomemajanduse-uuring-loppraport.pdf> (10.03.2016)

- Eestis toimuvate kultuuri- ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ning analüüs. (2012). Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut.
http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Kultuuri_ja_spordisundmuste_majanduslik_moju.pdf (10.03.2016)
- Form 990. (2015). Washington: Department of the Treasury. Internal Revenue Service.
<https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/f990.pdf> (02.02.2016)
- Form 990-EZ. (2015). Washington: Department of the Treasury. Internal Revenue Service.
<https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/f990ez.pdf> (02.02.2016)
- FY15 and Later Final Descriptive Report. (2016). Washington: National Endowment for the Arts. <https://www.arts.gov/sites/default/files/fy15-and-later-fdr-standard-march2016.pdf> (20.04.2016)
- Grants for Organizations. National Endowment for the Arts.
<https://www.arts.gov/grants/apply-grant/grants-organizations> (20.04.2016)
- GuideStar. <http://www.guidestar.org/Home.aspx> (15.03.2016)
- Hasartmängumaksu Nõukogu. Kultuuriministeerium.
<http://www.kul.ee/et/tegevused/hasartmangumaksu-noukogu> (16.04.2016)
- Hasartmängumaksu seadus. Vastu võetud Riigikogus 22. aprillil 2009. a - RT I 2009, 24, 146; RT I, 30.06.2015, 46.
- IFRS compared to US GAAP: An overview. (2014). KPMG.
<http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/IFRS-compared-to-US-GAAP-An-overview-O-201411.pdf> (26.04.2016)
- Impressing Donors with Nonprofit Financial Information. (2012). CRI.
<http://www.cricpa.com/impressing-donors-with-nonprofit-financial-information/> (23.09.2015)
- Kuluaruanne. Tallinna Kultuuriväärtuste Amet.
<http://www.tallinn.ee/Teenus-Mittetulundustegevuse-toetamine-kultuurivaldkonnas> (19.09.2013)
- Loomemajandus. Kultuuriministeerium.
<http://www.kul.ee/et/tegevused/loomemajandus> (31.03.2016)
- Loomemajanduse definitsioon. Kultuuriministeeriumi Arendusosakond.
<http://www.looveesti.ee/loomemajandusest> (27.03.2016)
- Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise hindamismetoodika. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus <http://www.eas.ee/wp-content/uploads/2015/11/LM-tugistruktuurid-hindamismetoodika-ver-1.pdf> (20.03.2016)

- Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetuse avaldus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus <http://www.eas.ee/wp-content/uploads/2015/11/LM-tugistruktuurid-toetusvorm-ver-1.docx> (20.03.2016)
- Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord. Kultuuriministri määrus 30.12.2014. a - RT I, 06.01.2015, 12.
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Eesti Disainikeskus
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Eesti Heliloojate Liit
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Eesti Kooriühing
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Eesti Muusikanõukogu
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Loov Eesti
- Majandusaasta aruanne. (2014). MTÜ Muusikute täiendõppe keskus
- Mittetulundustegevuse projektimenetluse juhendmaterjal. Tallinna Kultuuriväärtuste Amet <http://www.tallinn.ee/Teenus-Mittetulundustegevuse-toetamine-kultuurivaldkonnas#toetused> (20.03.2016)
- Mittetulundustegevuse toetuse andmise kord.
Tallinna Linnavolikogu määrus 24.01.2013. a - RT IV, 01.02.2013, 37; RT IV, 28.12.2013, 128.
- Nonprofit Accounting. Accounting Coach. <http://www.accountingcoach.com/nonprofit-accounting/explanation> (26.04.2016)
- Pollak, T.H., Rooney, P. (21.03.2003) Management and General Expenses: The Other Half of Overhead. *Nonprofit Quarterly*
<https://nonprofitquarterly.org/2003/03/21/management-and-general-expenses-the-other-half-of-overhead/> (02.05.2016)
- Randviir, A. (2006). Loomemajandus - Mis, kellele ja milleks? *Eesti Päevaleht*.
<http://epl.delfi.ee/news/kultuur/loomemajandus-mis-kelleleja-milleks?id=51058401>
(31.03.2016)
- RTJ 12 Valitsusepoolne abi (muudetud 2014) - Vastu võetud Raamatupidamise Toimkonnas 30. aprillil 2014. a - RT III, 10.05.2014, 8.
- RTJ 14 Mittetulundusühingud ja sihtasutused (muudetud 2011).
Vastu võetud Raamatupidamise Toimkonnas 30. detsembril 2011.a - RT III, 10.01.2012, 5.

- RTJ 15 Lisades avalikustatav informatsioon (muudetud 2011).
Vastu võetud Raamatupidamise Toimkonnas 30. detsembril 2011. a -
RT III, 10.01.2012, 5.
- Sample Personnel Activity Report Form. (2016). Washington: National Endowment for the
Arts. <https://www.arts.gov/grants/manage-your-award/fy15-grants-to-organizations>
(20.04.2016)
- Standards for Charity Accountability. BBB Wise Giving Alliance. <http://give.org/for-charities/How-We-Accredit-Charities> (02.02.2016)
- Statement of Financial Accounting Standards No. 116: Accounting for Contributions
Received and Contributions Made. (1993). Norwalk, Connecticut: Financial
Accounting Standards Board.
http://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage?cid=1218220124001&acceptedDisclaimer=true (27.04.2016)
- Statement of Financial Accounting Standards No. 117: Financial Statements of Not-for-Profit
Organizations. (1993). Norwalk, Connecticut: Financial Accounting Standards Board.
<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820923228&blobheader=applicatio> (27.04.2016)
- Staying ahead: the economic performance of the UK's creative industries. (2007).
London: Department for Culture, Media and Sport.
http://www.theworkfoundation.com/assets/docs/publications/176_stayingahead.pdf
(11.03.2016)
- Tafel-Viia, K., Viia, A., Terk, E., Lassur, S. (2015). Loomemajandus maailmas ja Eestis:
dilemmad ja võimalused. *Riigikogu Toimetised*. Vol.32. Tallinn: Riigikogu.
<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16666> (01.03.2016)
- The Economy of Culture in Europe. (2006). Brussels: KEA European Affairs.
http://ec.europa.eu/culture/library/studies/cultural-economy_en.pdf (05.03.2016)
- The Entrepreneurial Dimension of the Cultural and Creative Industries. (2010).
Utrecht: Utrecht School of the Arts.
<http://www.creativeincubators.eu/images/StudyontheEntrepreneurialDimensionoftheCulturalandCreativeIndustries.pdf> (05.03.2016)
- Vogel, H. L. (2001). Entertainment industry economics: a guide for financial analysis. 5th ed.
Cambridge: Cambridge University Press.

LISAD

Lisa 1. Loomemajanduse sektori osatähtsus Euroopa riikide kogutoodangust 2003. aastal

Riik	Osatähtsus SKP-st (%)
Prantsusmaa	3,4
Norra	3,2
Taani	3,1
Soome	3,1
Suurbritannia	3,0
Holland	2,7
Belgia	2,6
Saksamaa	2,5
Eesti	2,4
Rootsi	2,4
Tšehhi	2,3
Itaalia	2,3
Hispaania	2,3
Sloveenia	2,2
Slovakkia	2,0
Austria	1,8
Läti	1,8
Iirimaa	1,7
Leedu	1,7
Portugal	1,4
Rumeenia	1,4
Ungari	1,2
Poola	1,2
Bulgaaria	1,2
Kreeka	1,0
Küpros	0,8
Island	0,7
Luksemburg	0,6
Malta	0,2

Allikas: (The Economy ... 2006, 66)

Lisa 2. Kultuuri- ja spordiürituste regionaalne majanduslik mõju¹⁰

Üritus	Otsene tulu (€)	Eelarveline tulu (€)	Majanduslik mõju (€)
	Külastajate kulutused – 20%	Eelarvest piirkonda jäänud kulud – 20%	
Ürituste keskmine	537 943	72 025	609 968
Kultuuriüritused	527 206	61 535	588 741
Spordiüritused	562 102	93 007	655 109
Otepää MK etapp	463 077	251 667	714 744
Tartu Maraton	374 005	205 185	579 190
Pärnu Jäähfestival	...	42 500	...
Jõhvi Balletifestival	...	8 723	...
Ruila Kevadtuur	...	25 721	...
Punk Laulupidu	180 289
Naiste Tantsupidu	151 410	87 571	238 981
Rabarock	453 453	5 182	458 635
Suure-Jaani Muusikafestival	...	6 289	...
Sõru Jazz
MTF "Juu Jäeb"	184 730	10 000	194 730
Saaremaa Ooperipäevad	1 887 730	87 127	1 974 857
Folkloorifestival Europeade	216 592 ¹⁾	415 891	632 483 ¹⁾
Viljandi Pärimusmuusika Festival	917 545	42 341	959 886
Lootospring	...	6 643	...
Leigo Järvemuusika	...	2 500	...
Viru Folk	474 418	9 167	483 585
Narva Energiajooks	25 751 ¹⁾	44 568	70 319 ¹⁾
Augustibluus	278 684	21 125	299 809
Saaremaa Ralli	1 385 573	24 255	1 409 828

1) majanduslik mõju alahinnatud, kuna otsene tulu leiti pealtvaatajate kulutuste kohta andmete puudumisel vaid osalejate hinnangute põhjal

Allikas: (Eestis toimuvate ... 2012, 108)

¹⁰ Majanduslik mõju leiti ainult nendel üritustel, kus olid mõlemad näitajad kättesaadavad – otsene tulu ja eelarvelised tulud

Lisa 3. Bilanss seisuga 10. märts 2016

VARAD		KOHUSTISED JA NETOVARA	
Raha	5000	Kohustised	0
		Netovara	
		Ajutiste piirangutega netovara	5000
<u>Varad kokku</u>	<u>5000</u>	<u>Kohustised ja Netovara kokku</u>	<u>5000</u>

Allikas: (Autori koostatud bilansi näide)

Lisa 4. Bilanss seisuga 31. märts 2016

VARAD		KOHUSTISED JA NETOVARA	
Raha	5000	Kohustised	4000
		Netovara	
		Piiranguteta netovara	0
		Ajutiste piirangutega netovara	1000
<u>Varad kokku</u>	<u>5000</u>	<u>Kohustised ja Netovara kokku</u>	<u>5000</u>

Allikas: (Autori koostatud bilansi näide)

Lisa 5. Tulude, kulude ning netovara muutuste aruanne seisuga 31. märts 2016

	Piiranguteta	Ajutiste piirangutega	Alaliselt piiratud vastutusega	Kokku
Tulud:				
Annetused ja toetused	0	5000	0	5000
Netovara vabastamine piirangutest	4000	(4000)	0	0
<u>Tulud kokku:</u>	<u>4000</u>	<u>1000</u>	<u>0</u>	<u>5000</u>
Kulud:				
Sihotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	4000	0	0	4000
Netovara muutus:	0	1000	0	0
+ seis algkuupäeval	0	0	0	0
= seis lõppkuupäeval	0	1000	0	1000

Allikas: (Autori koostatud näide)

Lisa 6. Bilanss seisuga 30. aprill 2016

VARAD		KOHUSTISED JA NETOVARA	
Raha	1000	Kohustised	0
		Netovara	
		Piiranguteta netovara	1000
<u>Varad kokku</u>	<u>1000</u>	<u>Kohustised ja Netovara kokku</u>	<u>1000</u>

Allikas: (Autori koostatud bilansi näide)

Lisa 7. Vormi 990 kulude liigid

Form 990 (2015)

Page **10**

Part IX Statement of Functional Expenses

Section 501(c)(3) and 501(c)(4) organizations must complete all columns. All other organizations must complete column (A).

Check if Schedule O contains a response or note to any line in this Part IX

Do not include amounts reported on lines 6b, 7b, 8b, 9b, and 10b of Part VIII.

	(A) Total expenses	(B) Program service expenses	(C) Management and general expenses	(D) Fundraising expenses
1 Grants and other assistance to domestic organizations and domestic governments. See Part IV, line 21 . . .				
2 Grants and other assistance to domestic individuals. See Part IV, line 22				
3 Grants and other assistance to foreign organizations, foreign governments, and foreign individuals. See Part IV, lines 15 and 16				
4 Benefits paid to or for members				
5 Compensation of current officers, directors, trustees, and key employees				
6 Compensation not included above, to disqualified persons (as defined under section 4958(f)(1)) and persons described in section 4958(c)(3)(B)				
7 Other salaries and wages				
8 Pension plan accruals and contributions (include section 401(k) and 403(b) employer contributions)				
9 Other employee benefits				
10 Payroll taxes				
11 Fees for services (non-employees):				
a Management				
b Legal				
c Accounting				
d Lobbying				
e Professional fundraising services. See Part IV, line 17				
f Investment management fees				
g Other. (If line 11g amount exceeds 10% of line 25, column (A) amount, list line 11g expenses on Schedule O.)				
12 Advertising and promotion				
13 Office expenses				
14 Information technology				
15 Royalties				
16 Occupancy				
17 Travel				
18 Payments of travel or entertainment expenses for any federal, state, or local public officials				
19 Conferences, conventions, and meetings				
20 Interest				
21 Payments to affiliates				
22 Depreciation, depletion, and amortization				
23 Insurance				

Lisa 7 järg.

24	Other expenses. Itemize expenses not covered above (List miscellaneous expenses in line 24e. If line 24e amount exceeds 10% of line 25, column (A) amount, list line 24e expenses on Schedule O.)			
a			
b			
c			
d			
e	All other expenses			
25	Total functional expenses. Add lines 1 through 24e			
26	Joint costs. Complete this line only if the organization reported in column (B) joint costs from a combined educational campaign and fundraising solicitation. Check here ☐ if following SOP 98-2 (ASC 958-720)			

Form **990** (2015)

Allikas: (Form 990 2015, 10)

Lisa 8. Vormi 990-EZ kulude liigid

Part I		Revenue, Expenses, and Changes in Net Assets or Fund Balances (see the instructions for Part I)	
		Check if the organization used Schedule O to respond to any question in this Part I ☐	
Revenue	1	Contributions, gifts, grants, and similar amounts received	1
	2	Program service revenue including government fees and contracts	2
	3	Membership dues and assessments	3
	4	Investment income	4
	5a	Gross amount from sale of assets other than inventory	5a
	b	Less: cost or other basis and sales expenses	5b
	c	Gain or (loss) from sale of assets other than inventory (Subtract line 5b from line 5a)	5c
	6	Gaming and fundraising events	
	a	Gross income from gaming (attach Schedule G if greater than \$15,000)	6a
	b	Gross income from fundraising events (not including \$ _____ of contributions from fundraising events reported on line 1) (attach Schedule G if the sum of such gross income and contributions exceeds \$15,000)	6b
	c	Less: direct expenses from gaming and fundraising events	6c
	d	Net income or (loss) from gaming and fundraising events (add lines 6a and 6b and subtract line 6c)	6d
	7a	Gross sales of inventory, less returns and allowances	7a
b	Less: cost of goods sold	7b	
c	Gross profit or (loss) from sales of inventory (Subtract line 7b from line 7a)	7c	
8	Other revenue (describe in Schedule O)	8	
9	Total revenue. Add lines 1, 2, 3, 4, 5c, 6d, 7c, and 8	9	
Expenses	10	Grants and similar amounts paid (list in Schedule O)	10
	11	Benefits paid to or for members	11
	12	Salaries, other compensation, and employee benefits	12
	13	Professional fees and other payments to independent contractors	13
	14	Occupancy, rent, utilities, and maintenance	14
	15	Printing, publications, postage, and shipping	15
	16	Other expenses (describe in Schedule O)	16
17	Total expenses. Add lines 10 through 16	17	
Net Assets	18	Excess or (deficit) for the year (Subtract line 17 from line 9)	18
	19	Net assets or fund balances at beginning of year (from line 27, column (A)) (must agree with end-of-year figure reported on prior year's return)	19
	20	Other changes in net assets or fund balances (explain in Schedule O)	20
	21	Net assets or fund balances at end of year. Combine lines 18 through 20	21

For Paperwork Reduction Act Notice, see the separate instructions.

Cat. No. 106421

Form **990-EZ** (2015)

Lisa 8 järg.

Part II Balance Sheets (see the instructions for Part II)

Check if the organization used Schedule O to respond to any question in this Part II

	(A) Beginning of year	(B) End of year
22 Cash, savings, and investments		22
23 Land and buildings		23
24 Other assets (describe in Schedule O)		24
25 Total assets		25
26 Total liabilities (describe in Schedule O)		26
27 Net assets or fund balances (line 27 of column (B) must agree with line 21)		27

Part III Statement of Program Service Accomplishments (see the instructions for Part III)

Check if the organization used Schedule O to respond to any question in this Part III

What is the organization's primary exempt purpose? _____

Describe the organization's program service accomplishments for each of its three largest program services, as measured by expenses. In a clear and concise manner, describe the services provided, the number of persons benefited, and other relevant information for each program title.

Expenses
(Required for section 501(c)(3) and 501(c)(4) organizations; optional for others.)

28 _____ _____		
(Grants \$ _____) If this amount includes foreign grants, check here ☐	28a	
29 _____ _____		
(Grants \$ _____) If this amount includes foreign grants, check here ☐	29a	
30 _____ _____		
(Grants \$ _____) If this amount includes foreign grants, check here ☐	30a	
31 Other program services (describe in Schedule O) (Grants \$ _____) If this amount includes foreign grants, check here ☐	31a	
32 Total program service expenses (add lines 28a through 31a)	32	

Allikas: (Form 990-EZ 2015, 1)

Lisa 9. Projekti eelarve NEA taotlusvormis

	Most Recently Completed FY	Previous FY	Two FYs Prior
FY End Date (MM/DD/YYYY)			
Income			
Earned			
Contributed			
TOTAL INCOME	\$ 0	\$ 0	\$ 0
Expenses			
Artistic Salaries			
Production / Exhibition / Service Expenses			
Administrative Expenses			
TOTAL EXPENSES	\$ 0	\$ 0	\$ 0
Operating Surplus / Deficit	\$ 0	\$ 0	\$ 0

Allikas: (Art Works ... 2016, 3)

Lisa 10. Näide NEA taotlusvormis esitatavatest otsekuludest (tööjõukulud, reisikulud ja muud kulud)

1. Direct Costs: Salaries and wages				
TITLE AND/OR TYPE OF PERSONNEL	NUMBER OF PERSONNEL	ANNUAL OR AVERAGE SALARY RANGE	% OF TIME DEVOTED TO THIS PROJECT	AMOUNT
Total Salaries and wages (a):				0
Fringe Benefits				
Total fringe benefits (b):				
Total salaries and fringe benefits (a + b):	0			

2. Direct Costs: Travel (include subsistence)			
# OF TRAVELERS	FROM	TO	AMOUNT
Total Travel			0

Allikas: (Art Works ... 2016, 13)

Lisa 11. NEA-s kasutusel olev kaudsete kulude arvutamise meetod

5. Indirect Costs (if applicable)	
Federal Agency:	
Rate (.0000):	
Base:	
Total Indirect Costs	0

Allikas: (Art Works ... 2016, 14)

Lisa 12. Näide töötajate projekti heaks kulutatud ajast

**SAMPLE PERSONNEL ACTIVITY REPORT
(TIME AND EFFORT REPORT)**

Organization Name: _____	
Employee's Name: _____	Week Ending: _____
<u>Activity</u>	<u>Distribution of Time</u>
Arts Endowment:	
1. Grant or DCA #: _____	_____ %
2. Grant or DCA #: _____	_____ %
Other:	
3. Project name: _____	_____ %
4. Project name: _____	_____ %
5. Project name: _____	_____ %
Administrative: _____	_____ %
Fundraising: _____	_____ %
Leave:	
Sick _____	_____ %
Vacation _____	_____ %
Other (specify): _____	_____ %
TOTAL:	100 %
Employee's Signature: _____	Date: _____
Supervisor's Signature: _____	Date: _____

Allikas: (Sample ... 2016)

Lisa 13. Statistiline ülevaade ühiskonnagrupidest – peamistest kasusaajatest

Race/Ethnicity (choose all that apply)	
☐	N - American Indian or Alaskan Native
☐	A - Asian
☐	B - Black or African American
☐	H - Hispanic or Latino
☐	P - Native Hawaiian or other Pacific Islander
☐	W - White
☐	G - No single racial/ethnic group made up more than 25% of the population directly benefited

Age Ranges (choose all that apply)	
☐	1. Children/Youth (0-18 years)
☐	2. Young Adults (19-24 years)
☐	3. Adults (25-64 years)
☐	4. Older Adults (65+ years)
☐	9. No single age group made up more than 25% of the population directly benefited

Underserved/Distinct Groups (choose all that apply)	
☐	D - Individuals with Disabilities
☐	I - Individuals in Institutions (include people living in hospitals, hospices, nursing homes, assisted care facilities, correctional facilities, and homeless shelters)
☐	P - Individuals below the Poverty Line
☐	E - Individuals with Limited English Proficiency
☐	M - Military Veterans/Active Duty Personnel
☐	Y - Youth at Risk
☐	G - No single underserved/distinct group made up more than 25% of the population directly benefited

Allikas: (FY15 ... 2016, 8)

Lisa 14. Tallinna Kultuuriväärtuste kuluaruanne¹¹

KULUARUANNE VAJADUSEL LISAGE RIDU

TOETUSE SAAJA NIMI						TOETUSE SAAJA REGISTRIKOOD VÕI ISIKUKOOD		
PROJEKTI NIMETUS								
LEPINGU NUMBER				SAABUMISE KUUPÄEV				
				AKTSEPTEERIMISE KUUPÄEV				
KULUD			KULUDE KATTEALLIKAD					
KULU LIIK	KULU KUJUNEMISE ALUSED JA SISU KIRJELDUS	EELARVE TÄITMINE	SAADUD TOETUS			TOETUSE SAAJA RAHALINE OMAFINANTSEERING	TOETUSE SAAJA OMAFINANTSEERINGU RAHALISELT MÕÕDETAV PANUS	KAASFINANTSEERING
			linna asutus 1	linna asutus 2	linna asutus 3			
Töötasud koos maksudega kokku								
KOKKU		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ARVESTUSLIK KÄIBEMAKS*			OMAFINANTSEERINGU MÄÄR %			= omafinantseering kokku / eelarve täitmine	TÖÖJÕUKULUDE OSAKAAL PROJEKTI KULUDEST %	= töötasud koos maksudega / eelarve täitmine

Allikas: (Kuluaruanne 2013)

¹¹ Enne 2014. aastat kasutatav paberandjal esitatav kuluaruanne. Alates 2014. aastast kõik taotlus- ja aruandevormid esitatakse elektrooniliselt. Kuluaruandes kajastatav informatsioon jäi muutumata.

Lisa 15. Taotleja tähtsaimate majandusnäitajate kajastamine EAS-i taotlusvormis¹²

Taotleja tähtsamad majandusnäitajad				
Näitaja	Taotluse esitamisele eelnev majandusaasta	Taotluse esitamise aasta prognoos	Taotluse esitamisele järgneva 1. aasta prognoos	Taotluse esitamisele järgneva 2. aasta prognoos
Aksia-, osa- või sihtkapital				
Bilansimaht				
Netovara/netovara				
Müügitulu/tulud				
Müügitulu/tulud ekspordist				
Ekspordi osakaal (%)				
Tööjõukulud				
Põhivara kulum				
Ärikasum või – kahjum/tulem				
Puhaskasum				
Keskmine töötajate arv				
Tööjõukulu töötaja kohta				
Lisandväärtus töötaja kohta				

Allikas: (Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetuse ... 2016, 2)

¹² Kuna toetus on mõeldud erineva juriidilise vormiga ettevõtetele, siis majandusnäitajate hulgas on ka need, mille abil saab hinnata äriettevõtete tegevust.

Lisa 16. Hinnangu andmine projekti kuluefektiivsusele EAS-i toetuste taotluste hindamismetoodika alusel

3.1	
<i>Tegevuste planeerimise kuluefektiivsus (50%)</i>	
Hinne	Taseme kirjeldus
4	Projekti eelarve on tegevuste elluviimiseks optimaalne ning piisavalt kuluefektiivne planeeritud tulemus- ja väljundnäitajate saavutamiseks.
2	Projekti eelarve on tegevuste elluviimiseks optimaalne, kuid planeeritud tulemus- ja väljundnäitajaid arvestades mitte piisavalt kuluefektiivne.
0	Projekti eelarve ei ole tegevuste elluviimiseks ja planeeritud tulemus- ning väljundnäitajate saavutamiseks optimaalne ja kuluefektiivne.
3.2	
<i>Eelarve realistlikkus (50%)</i>	
Hinne	Taseme kirjeldus
4	Arvestades projekti kogumaksumust, taotletava toetuse suurust ja prognoositavat kasusaajate hulka on planeeritud eelarve realistlik ja mõistlik, planeeritud kulud on asjakohased ja vajalikud, arvutuslikult selgelt välja toodud ja väga hästi põhjendatud. Organisatsiooni finantsvõimekus on piisav, et tagada projekti eesmärkide elluviimine ning jätkusuutlikus.
2	Arvestades projekti kogumaksumust, taotletava toetuse suurust ja prognoositavat kasusaajate hulka, on planeeritud eelarve realistlik, kuid planeeritud kulude vajalikkus/arvestus ei ole täies ulatuses selge ning põhjendused ei ole kohati piisavad. Organisatsiooni finantsvõimekus on keskpärane, et tagada projekti eesmärkide elluviimine ning lühiajaline jätkusuutlikus.
0	Arvestades projekti kogumaksumust, taotletava toetuse suurust ja prognoositavat kasusaajate hulka, ei ole planeeritud eelarve realistlik, kulude vajalikkus/arvestus ei ole selge ning põhjendatud. Organisatsiooni finantsvõimekus ei ole piisav, et tagada projekti eesmärkide elluviimine ning jätkusuutlikus.

Allikas: (Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise hindamismetoodika 2016, 7)

Lisa 17. Analüüsis kasutatud andmed mittetulundusühingute tulemiaruanetest ja bilanssidest (eurodes)

Kirje	MTÜ nr 1	MTÜ nr 2	MTÜ nr 3	MTÜ nr 4	MTÜ nr 5	MTÜ nr 6	MTÜ nr 7
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-68 923	-47 032	-93 718	-123 506	-313 728	-119 827	-108 508
Jagatud annetused ja toetused	0	-457 142	0	0	0	0	0
Mitmesugused tegevuskulud	-4 042	-20 417	-11 777	-28 840	-18 079	-761	-21 390
Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	-3 070	-2 000	-10 485 ¹³	-38 384	-19 503	-21 372	0 ¹⁴
Kogukulu	-91 866	-627 077	-132 634	-242 246	-455 354	-120 588	-129 898
Eelmise aasta kogukulu	-61 281	-680 361	-184 849	-194 387	-451 950	-93 445	-35 567
Aruandeaasta tulem	0	29	13 269	6 082	-44 882	6 719	3 429
Eelmiste perioodide akumulieeritud tulem	0	199 845	68 549	64 086	78 824	-4 190	17 632

Allikas: (Majandusaasta aruanne, MTÜ Eesti Heliloojate ... 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Eesti Kooriühing 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Eesti Muusikanõukogu 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Muusikute ... 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Eesti Disainikeskus 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Eesti Kaasaegse ... 2014; Majandusaasta aruanne, MTÜ Loov ... 2014)

¹³ MTÜ-l nr 3 juhtkonna tasu ei olnud märgitud, seega tööjõukuludest lahutati nende osana kajastatud tööjõukulusid sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna (Kokku tööjõukulud - Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna) 27 139-16 654=10 485.

¹⁴ MTÜ-l nr 7 juhtkonna tasu polnud märgitud ning 2014. aastal tööjõukulusid ei olnud.